

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Rvperti Ab||batis Monasterii || Tvitiensis Ordinis S.
Benedicti The||ologi antiqui, Opera duo, ut egregia sanè,
ita diu desiderata, multoq[ue] || labore perquisita, ac
sumptu haud ita modico ...**

Rupert <von Deutz>

Colonia, M. D. XXVI.

VD16 R 3796

De Gloria Et Honore Filii Hominis, Liber II.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71860](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71860)

quod ante promiserat per prophetas suos in scripturis sanctis, de filio suo, qui factus est ei ex semine Dauid secundum carnem. Quod si ex semine Dauid, ergo & ex tribu Iuda, ut con-

Gen. 49.

Gen. 22.

Fecit Iacob emarcuit.

LIBRI PRIMI FINIS.

DE GLORIA ET HONORE FILII HOMINIS, LIBER II.

LORIAM DEI, GLORIAM, QVAM prædicare intendimus, & honorem filij hominis enarratu- ri erant quidam cæli, iuxta illud propheticum: Cæli enar-

Psal. 18.

rant gloriam dei, & opera manuum eius annūtiat firmamē tum. Eius gloriæ & honoris principium, illud est, unde ha- ctenus sermo habet est, scilicet, qd in sole posuit tabernaculū suum, & ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo. Quod expositione iam non indiget, quia quod sit tanquam sponsum processisse de thalamo suo, paruuli quoq; audierunt, infantes elocuti sunt, qui de illius sponsi uirginalibus nuptijs nati, imò renati sunt, & ad optionis filiorum dei spi- ritum acceperunt. Nihilominus & hoc ferè omnibus no-

Roma. 8.

Cæli uocales apostoli.

CAP. II.

Præfiguratio i Magis.

Matth. 23.

Act. 13.

ecce cōuertimur ad gentes. ¶ Itidem sicut defuncto Herode, rursus cōsurgens accepit puerum & matrem eius, monitus ab angelo & uenit in terram Israël, sic futurū est, quod Apostolus ait: quia cum plenitudo gentium subintrauerit, tunc omnis Israël saluus fiet. ¶ Sed ut ad inceptum reuertamur, quid pertinuit ad istam gloriā dei signū eiusmodi. Vidimus autem stellam eius in oriente? Ad hæc inquā. Multū ad rem tale signū pertinuit, si rite recorderis, quia quando pepigit dñs cum Abrahā fœdus, à quo liber generatiōis Iesu Christi cœptus est, & ad quem beati seminis repromissio facta est, tunc etiā eduxit eum foras, & ait illi. *Su-*
Gen. 15. spice cœlum & numera stellas si potes. Ac deinceps. Sic erit semen tuū. In die illo, ait scrip-
Gal. 3. ptura) pepigit dñs fœdus cū Abraham dicens. Semini tuo dabo terrā hanc. &c. Hinc Apo-
Heb. 2. stolus: Abrahæ dictæ sunt promissiones, & semini eius. Non dicit & seminibus quasi in multis sed quasi in uno & semini tuo qui est Christus. Hic unus est propter quē omnia, & per quē oīa, q̄ multos filios in illam gloriā adducere ueniebat: Vt sicut in cœlo stellæ innumerabiles sunt, sic essent splendidi et incommutabiles per ipsum, atq; ita completeretur quod
Gen. 15. fidelis & uerax promissit: sic erit semē tuum. ¶ Recte igitur non qualecunq; signum, sed no-
Cur stella Ma- uum sidus cœli dederunt, uidelicet propter eiusmodi promissum, quodammodo dicentes
gis apparuit. nobis. Laudate & congratulamini, quia fœdus, quod pepigit deus cum Abraham, non fecit irritum: impleuit quod promissit: suspice stellas, sic erit semen tuum. Hoc angeli scientes eadem nocte primi glorificauerunt eum, quorū grandis exercitus, et magna fuit multitudo
Luc. 2. laudantiū & dicentium: Gloria in altissimis deo, qui etiā congratulātes nobis subintrāuit & in terra pax hominibus bonæ uoluntatis. ¶ Illud quoq; ad rē pertinuit, quod euāgelista cū dixisset: Cū ergo natus eēt Iesus in Bethleē Iudæ, statim & locū natiuitatis et tēpus expōsit, dicendo, in Bethleē Iudæ, in diebus Herodis. Quā ad rem hoc pertinuit? Nimirū ad ueritatē eiusedē dei, qui per os patriarchæ Iacob, taliter prælocutus est: Non auferetur sceptrū de Iuda, & dux de fœmore eius, donec ueniat qui mittendus est, quiq; sicut Abrahæ, ita & Bethleemitæ David promissit atq; iurauit, hunc Iesum Christū de semine eius nasci. Non ante debebat auferri sceptrū & dux de Iuda, donec iste ueniret, alioquin fidelis & uerax nō appareret deus, qui in patriarchis & prophetis locutus est, quiq; in patriarcha memorato tempore ferē præfinit, & in propheta, uidelicet Michea locū præsignauit. Et tu, inquit, Bethleem terra Iuda, nequaquā minima es in principibus Iuda. Ex te enim exiet dux qui regat populū meū Israël. Nonne sceptrū ablatū erat de Iuda, & dux de fœmoribus eius defecerat, cū regnaret Herodes, patre Idumæo, & matre ortus Arabica? Igitur dicendo in Bethleē Iudæ in diebus Herodis, scienter argumenta præbuit ueritatis, breuiter & sufficienter edicens, sic oportuisse fieri, id est, tunc tēporis debuisse nasci Christū, quo tēpore narrauerat eū esse natum, & illū debere natiuitatis esse locū propter ueritatē dei, & confirmandas uoces prophetarū, fuerat autē conceptus in ciuitate Galilææ, cui nomē Nazareth. Quācunq; ob causam in illa ciuitate Galilææ tūc fuerint uel habitauerint Ioseph & Maria, cū essent de domo Dauid, nihilominus ut nasceret Iesus in Bethleē Iuda, deus miro prouidit mō, uidelicet propheticæ ueritati famulāte Romano imperio. ¶ Deniq; Cæsar Augustus hoc modo famulatus est illi, ut & auferret sceptrū & ducē de Iuda, dādo regnū Iudææ Herodi alienigenæ, Antonio suffragāte, unde & hic dicit: in diebus Herodis regis, & edictū proponeret, ut describeretur uniuersus orbis: quæ causa effecit, ut ascenderet Ioseph cū Maria desponsata sibi uxore prægnante, in Bethleem ciuitatē Dauid, eo qd̄ esset de familia & domo Dauid. Sic miro mō famulatū est natiuitati Iesu Christi & propheticæ ueritati, tā Romanū imperiū nesciens, q̄ cœlum inanimatū sentiens, Romanū, inquā, imperiū, tale edictū proponēdo, cœlum autē, tale signū, id est, nouā stellā proferendo. Vnde propheti cū illud impletū est: Orietur stella ex Iacob, & exurget homo de Israël. ¶ Locū ipsum Magi, licet diuinitus inspirati, nescierūt, quippe q̄ non in Bethleem sed primū Hierosolymā uenerunt, dicētes. Vbi est qui natus est rex Iudæorum? Magis in sublimi quā in humili loco, magis in regia ciuitate quā in uico mediocri, magis in turba diuitum quā in silentio pauperum nasci posse, & quærendum esse putauerunt regem Iudæorum. Itaq; Hierosolymam uenerunt, sed hoc tale erat, ac si paruū non attendentes uirgultum, ad excelsa suspicerēt ligna sylvarum. ¶ Dixerat autem spiritus sanctus per prophetam: Excelsa statura succidentur, & sublimes humiliabuntur.

Roma. 11.

Fœdus dei cū Abraham.

Gen. 15.

Gal. 3.

Heb. 2.

Cur stella Magis apparuit.

Gen. 15.

Luc. 2.

Tēpus, & locus natiuitatis Christi antea prædicta sunt

Gen. 49.

Mich. 5.

Cæsar Augustus famulatus est prophetiæ de Christo.

Luc. 2.

Nūc. 24.

Magi cur in Hierusalem quæsierunt Christum.

Esa. 10.

habentur, & subuertentur condensa saltus eius ferro, & libanus cum excelsis cadet, Et egre dicitur uirga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet, &c. Et est sensus: Inter superbos erunt iurgia, contra semetipsos dimicabunt & cadent: quod tunc maxime factum est, quando Herodes homicida, imo & parricida, ad omnem Dauidicam stirpis odorem saeuens, & contra omne regium genus dentibus stridens, nec uxori pepercit, nec focero, qui erant regni generis, & proprios quoque filios crudeliter morte damnauit. Vane furebat, frustra insaniebat diabolus in illa sua securi, in qua secabat: quia non de excelsis cedris aut robustis quercubus, sed de gracili uirga, quae inter arbusa latebat, flos erat ascensurus, id est, non de superbis & purpuratis diuitibus, sed de humili uirgine, qualis in plebe uix cognosci posset, Christus erat nasciturus. Hoc illi, uidelicet magi, nescierunt. Et quidem poterat facere deus in primis, quod fecit postmodum, ut scilicet uenientes illos ab oriente, continuo stella, quam uiderant, antecederet, usque dum uenies flaret supra ubi erat puer: sed dilatio haec utilis erat, ut interim qui de caelo acceperat signum, audirent etiam de scriptura testimonii firmamentum, quod aequae nunc prodest nobis, propter hoc dicendum, quae illi obtulerunt? Auditum & celebre factum est in uniuerso orbe gaudium propter, quia uidentes stellam antecedentem se, quam uiderant in oriente, et stantem supra domum ubi erat puer, gauisi sunt gaudio magno valde, et intrantes domum inueniunt puerum cum Maria matre eius, et proidentes adorauerunt eum: et aperitis thesauris suis, obtulerunt ei munera, aurum, thus, et myrrham. Verum caelitus inspirati, uere hic dicendum, nisi quia prophetae ipsi & prophetica ipsorum munera fuerunt: Veritate & mansuetudinem & gloriam & honorem protestati sunt, ueritate assumptae carnis, mansuetudinem, id est, humilitatem passionis, gloriam regni, & honorem diuinitatis, unius eiusdemque Iesu Christi. Quatuor facies uni erat (ait propheta) facies hominis, facies leonis, facies uituli, & facies aquae uolantis. Quatuor istas facies, quatuor constat esse sacramenta, quae nescire non licet homini Christianae professionis, scilicet incarnationem, passionem, resurrectionem, atque ascensionem eiusdem Iesu Christi, quae circa inspectionem facierum tota uersat intentio praesentis opusculi. Faciem unam ex his, uidelicet faciem hominis, praesentem inueniunt, quam & proci dentes adorauerunt, caeteras mysticis muneribus mirabiliter praesignauerunt. Myrrha faciem uituli, id est, sacramentum passionis, quae ipse sacrificatus atque mixtura myrrhae & aloes condiendum erat in sepultura corpus eius. Aurum faciem leonis, id est, gloriam resurrectionis, per quam caro, quam ex nobis mortaliter susceperat, tantum meliorata est, quanto aurum puluere seu limo terrae, pulchrius atque pretiosius est. Thure faciem aquae uolantis, id est, sublimitatem ascensionis, & confessionem ad dexteram patris, ex qua dato hominibus spiritu sancto, cognitus est quod deus sit idem filius dei, cui sacrificium in caelis legitimum iure debeat offerri, aequae ut patri, & sancto spiritui. Et eiusmodi myrrham tota quidem illi offert sancta ecclesia, dum credens & confitens, quod uere passus, mortuus, & sepultus fuerit, uitioque in se mala propter eum mortificat, maxime autem exercitus martyrum, qui gustu mortis amaro passionis eius communicauerunt. Item thus eiusmodi, tota quidem illi offert ecclesia, credens & confitens, quia uere deus est, & ois in eo plenitudo diuinitatis corporaliter inhabitat: maxime autem sanctorum ordo sacerdotum, qui propter eum caelibus ducetes uitam, semper altari praesto sunt, offerre illi in caelum digni, & omne sanctum iugiter exequi sacri altaris eius ministerium. Item aurum eiusmodi tota quidem illi offert ecclesia, credens & confitens, quia surrexit, & immortaliter regnat quae mortalis & mortuus fuerat, maxime autem regum & principum potentia diuitumque fidelium opulencia, quae ad constructionem nominis eius ecclesiarum, aurum & argentum illi fideliter obtulerunt, domumque eius, quae cum diues esset, propter nos pauper factus est, largis donariis ditauerunt, iuxta illud propheticum, quod tam secundum litteram, quam secundum spiritum uerissimum est: Et uiuet, id est, resurget, & dabit ei de auro Arabiae Reges Tharis & insulae munera offerent, reges Arabum & Saba dona adducet. Recte igitur munera haec ore sacro Euangelista magnificauit, & sic magnifice enuntiauit, ut dicitur, obtulerunt ei munera, praemitteret, & aptis thesauris suis. Nam uere thesauri fuerunt, & thesauri merent appellari, non tam siccantia seu thecae qualescunque, quibus clausae portari poterant species eiusmodi, quae corda ipsa offerentium, quorum ex abundantia potuerunt inuisibili deo inuisibiliter proferri causa tam sanctae, quas ecclesia sancta in illis speciebus uenerabiliter intelligit.

Mystica munera Magorum.

Quatuor facies unius Christi. Ezech. 10.

Iohan. 19.

Quod munera illa offert ecclesia.

Coloss. 2.

1. Cor. 8. Psal. 71. Munera illa, thesauri dicta sunt.

Magi spū scto
edocti.

¶ Nihilominus & gaudiū illorū sic magnificauit, ut non cōtentus dixisse, gaudiū sunt gaudio magno, adderet ualde, quia reuera ualde gaudiū sunt, gaudio magno gaudiū sunt, & gaudiū eorū fuit in spiritu sancto, qui & iocunditate & exultationē thesaurizauit super eos, quibus nihil defuit de plenitudine scientiæ uel fidei, quæ à nobis exigit diutina sanctæ scripturarū lectione instructis, quod cōprobatur ex ipsorū muneribus bene cōsideratis. ¶ Et uide, quāta sit distantia in modis discendi, quantū distet inter eruditionē illius qui per angelū siue per

Luc. 2

hominē, & illius qui per solā spiritus sancti reuelationem meretur erudiri. Pastores itaq; Iudæi, quippe qui in regione eadē erant uigilantes, & custodientes uigilias noctis supra gregē suū, non per hominē, sed (quod maius est) per angelū, natū sibi esse saluatorē Christū dominū didicerunt: & tamen non adeo docti siue eruditi fuerūt, ut procidētes adorarēt, aut uenera offerrent, sed tantūmodo uenerūt & cognouerūt de uerbo, qd dictū erat illis de puero hoc, & reuerſi sunt glorificantes & laudantes deū. Iſti primitiæ gentiū, neq; per hominē docti, neq; per angelū, sed per spiritū sanctū, modo de quo iam dictū est, laudē per fecerunt, & tres homines, tribus partibus orbis, Asiæ, Europæ, atq; Africæ, fidei uel confessionis atque adorationis exemplar existere meruerunt. ¶ Interea decet reuerenter intueri, quam ueraciter sancta scriptura dixerit de isto tali filio hominis: Minuisti eum paulominus ab angelis,

Infantia Chri.

Psal. 3

Gal. 4

Deniq; ut factus erat ex muliere, factus sub lege, ita & factus est sub legibus naturæ, sub legibus infantie, nihil pro semetipso uisibiliter agens, nihil hominibus pro semetipsum loquens, patronos habere dignatus angelos, qui agerent pro puero, loquerētur pro infantulo, & hoc duntaxat in somnis, qui non præcellentiore est modus uisionis. ¶ Ante & post minorationem talis filij, manifeste uisus esse angelos legimus hominibus seruis & ancillis huius domini, interim autem dum minor est, non manifeste sed in somnis, ubi descenderat in uterum uirginis, angelus domini in somnis apparuit Ioseph, dicens: Ioseph fili David, noliti mere accipe Mariā coniugē tuā: in somnis nihilominus eidē beato Ioseph: Surge (inquit) & accipe puerū & matrē eius, & fuge in Aegyptū: in somnis itidē: surge & accipe puerū & matrē eius, & uade in terrā Israël: in somnis rursus, dum timeret in Iudæā ire, eo quod Archelaus regnaret pro Herode patre suo, ammonitus secessit in partes Galilææ. Sic & Magi isti in somnis acceperūt responsū, ne redirēt ad Herodē, & per aliā uia reuerſi sunt in regionē suā. ¶ Ita quasi dedignē manifeste loqui, loquunt in somnis sancti angeli, seruis domini sui non dedignant, sed pro uoluntate eiusdē domini sui scripturā ueritatis honorantes, ut seipſos non tantū seruis domini sui, uerē etiā ipſo dño suo sciant & recognoscāt esse maiores: cuius uidelicet maioritatis nouissimū illic fuit indicium siue testimoniū, ubi eidē dño in passione agonizanti apparuit angelus de cælo confortans eū. ¶ Legimus quidē angelos ministrasse illi, cū adhuc esset minor angelis, sicut scriptū est, reliquit eū tentator & acceſſerunt angeli & ministrabāt ei: sed illud huic sensui non ualde repugnat, cū Helias semel & iterū angelus eo modo ministrauerit. Proiecerat se Helias & obdormierat in umbra iuni peri, & ecce angelus dñi tetigit eū, & dixit illi: Surge, comede. Respexit, & ecce ad caput suū succineritius panis & uas aquæ. Comedit ergo & bibit, & rursus obdormiuit. Reuerſusq; est angelus dñi secūdo, & similiter fecit. Quō Helias ministrauit angelus, ut deinde ieiunaret quadraginta diebus & quadraginta noctibus, quid mirū si eodē modo ministrauerūt angeli huic filio hominis, cū ieiunasset quadraginta diebus & quadraginta noctibus: Hæc iccirco dicta sunt, quia ualere nobis debēt ad cognitionē cælestis disciplinæ, ad uenerationē magistri huius qui dicit, & discite à me quia mitis sum & humilis corde: qui sicut natura uel humana cōditione, ita & ipſo usu naturæ dignatus est angelis suis minor existere, iuxta qd ipſe testificatus est dicēs, quia filius hominis non uenit ministrari, sed ministrare. ¶ Quid potest ipsa mater? Nunquid non saltē ipsa loquebat, aut loqui poterat? Imò ipsam ualde illud decebat, qd alius Euangelista semel & secūdo memorat dicēs: Maria autē cōseruabat omnia uerba hæc in corde suo. Tēpus tacēdi (ait Salomō) & tēpus loquēdi. Discretionē eiusmodi uirgo sapiēs & prudēs non ignorauit. Inde collaudās eā sponsus, qd utiq; fuit illi deus, & pater dñi nostri Iesu Christi, cui cōcepit & pepit, dicit in canticis: Hortus cōclusus soror mea ipsa, hortus cōclusus, fons signatus. Deniq; hoc quidē sponsus Christus dei filius, conuenienter dicit sponsæ suæ ecclesiæ, sed hoc ipsum non minus congrue dicat persona dei patris, dicē

Cur in somnis
tunc angelus
apparebat, et
nō manifeste.

Luc. 22

Matth. 4

Ministeria an
gelorum.

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

3. Reg. 19

beate sibi beatæ Mariæ, statim subiungens: Emissiones tuæ, paradísus malorū punicoꝝ, cū
 pomorū fructibus. Etiā hoc p̄miserat: Fauus distillans labia tua sponsa, mel & lac sub lingua
 tua. Quādiu filius hominis manere debuit minoratus paulominus ab angelis, ferè tandiu
 fuit beatæ uirgini tēpus tacendi, & tandiu tacuit, tandiu in silentio fuit, uelut hortus conclu-
 sus: Hortus, in quā, cōclusus, fons signatus: quo accedere, cuius secretū audire, nullus merē
 nisi cognitus, nullus cui talis hortus, talisq; fons, clausurā uel signaculū oris sui, aperire indū-
 gnū arbitrarē. ¶ Vbi autē gloria & honore coronatus est filius hominis, resurgēdo & in coe-
 lū ascendendo, ubi sedet ad dexterā patris, extūc eidē beatæ uirgini fuit tēpus loquēdi, & hoc
 amicis, i. sanctis apostolis, & talia loquēdi, qualia prius portare non potuissent: qđ sciēs ipse
 filius hominis dixerat quodā loco: Adhuc multa habeo uobis dicere, sed non potestis por-
 tare modo. Vbi uenit spiritus ueritatis, primus quidē & princeps ipse illos omnē ueritatē do-
 cuit: sed & ipsa beata uirgo testimoniū suæ uocis adhibuit, & taliter locuta est auribus fide-
 libus, ut proinde recte dicat dilectus eius deus: Fauus distillās labia tua, mel & lac sub lingua
 tua, Emissiones tuæ paradísus malorū punicoꝝ, cum pomorū fructibus, Cyprus cum nar-
 do, cardus & crocus, fistula & cinamomū, cū uniuersis lignis libani, myrrha & aloē cū omni-
 bus primis unguentis. Fons hortorū, puteus aquarū uiuentiū, quæ fluunt impetu de libano.
 ¶ Igitur deus dei filius, homo uel filius hominis factus, & ita paulominus ab angelis immi-
 natus, somniantibus magis & beato Ioseph nutricio eius, uigilantibus autē angelis in custo-
 dia eius, Hero dis homicidæ malitiā elusit, & in Aegyp̄tū fugit, eratq; ibi usq; ad obitū He-
 rodis. Ut quid hoc? **Ut adimplerēt** (ait Euangelista) **quod dictū est a dño p̄ prophe-**
tam dicentē: Ex Aegypto uocauī filiū meū. ¶ Puta dixisse illū, ut per omnia fratribus
 assimilaret, iuxta quod Apostolus loquitur: Nusq̄ enim angelos apprehēdit. Vnde debuit
 per omnia fratribus assimilari, ut misericors fieret & fidelis pontifex ad deū, ut repropitiaret
 delicta populi. In eo enim in quo passus est ipse tentatus, potens est eis qui tentantur auxilia-
 ri. Quis enim filius, quis est de cunctis fratribus eius, quē non ex Aegypto uocauerit deus?
 Nouit sanctorū fides, & in ore fidelis ecclesiæ frequentissimū est, quia cunctis filiis dei mun-
 dus iste, in quo, quādiu sumus in corpore (ait Apostolus) peregrinamur à deo, Aegyptus
 est, & hoc in illa parte mūdi, quæ uulgo uocat Aegyptus, figuratū est, qualiter uocet deus
 sacra narrat historia) populū illū, q̄ in Aegypto seruiuit carneo Pharaoni, uocauit deus ex-
 inde tā admirabili ordine in terrā promissionis. Præter hāc uniuersalē peregrinationē, qua
 uniuersū peregrinamur in Aegypto huius seculi, propter p̄uacationē Adē, in q̄ oēs pecca-
 uerūt (ait Apost.) hoc illi plus habuerūt, qđ in illa Aegypto peregrinati sunt, & carneo Pha-
 rāni in luto & latere seruiērūt propter peccatū propriū, quia uēdiderāt illuc in seruū Ioseph
 fratres suū. ¶ Ergo q̄a debuit filius iste unigenitus p̄ omnia fratribus assimilari, excepta dūta-
 xat participatione peccati, oportuit illū fugere, & in illa Aegypto pegrinari, & ita incipien-
 do taliter totū peragere cursum uitæ p̄sentis in tētationibus suis, ut uerā in semetipso p̄senta-
 ret similitudinē utriusq; peregrinationis, nec non & utriusq; uel uocationis, uel reuersionis
 fratru suorū, q̄ sunt omnes electi: scilicet, & illius: qua & illi filij Israël in Aegypto pegrinati,
 & exinde uocati sunt, & huius, qua oēs in Aegypto huius seculi pegrinamur, & hinc q̄ filij
 sunt, cotidie uocant. Igitur ut adimplerēt (ait) qđ dictū est à dño p̄ prophetā dicentē: Ex Aegy-
 pto uocauī filiū meū. i. ut assimilaret p̄ omnia fratribus, & pro illoꝝ similitudine p̄ oia tentaret
 absq; peccato, q̄ ad uerā promissionē terrā uocati uel uocādi sunt, oportuit illū in Aegyp̄tū
 fugere, & illic peregrinari: peccatū nec originale habentē, propter qđ exul in hoc mūdo esse
 debet, ut sumus nos omnes: nec actuale, propter quod in illa Aegypto peregrinaret, ut
 peregrinatus est propter domesticū (de quo iam dictū est) peccatū populus ille, de quo ipse
 secundū carnē natus est, ubi seruiuit exul ille, q̄ post eā, quæ ad Abrahā facta est, promissio-
 nem primus persecutionē tulit, scilicet Ioseph, & deinde Iacob, & omnis domus eius intra
 uit, illic exiliādo, iste passionū uel tētationū suarū initiū sumpsit. ¶ Ille populus Israël ex illa
 Aegypto uocat, mare trāsuiit, & deinde in deserto qđ dragita annis tētatus est, qđ dñm tēta-
 uit. Iste puer Israël, sicut p̄pheta dixit: Quia puer Israël est, & ego dilexi eū, uocat ex Aegy-
 pto postmodū, quali oportuit mō, mare trāsuiit, i. baptizat⁹ est baptisimo Iohānis, statiq; du-
 ctus in

Qu fuit Marię tēpus loquēdi

Iohan. 16

Chrs p̄ oia fra- trib⁹ assimila- tus, excepta peccati parti- cipatione.

Heb. 2

2. Cor. 5

1. Pet. 2

Rom. 5

Exo. 5

Gen. 37

Heb. 2

Cur in Aegy- p̄tū fugere de- buit Christus.

Euocatio eius ex Aegypto, Osee. 11

ctus in

Etus in desertū à spiritu, non q̄draginta annis tentauit, sed tētatus est q̄draginta diebus. Itidē ille populus Israël non ante, sed postq̄ tētationibus exercitatus fuit, terrā repromissionis introuit: iste puer Israël, non ante, sed postq̄ tentationes superauit, regnū dei appropinquare prædicauit: & ecce regnū dei intra uos est, inquit. Itaq̄ assimilatus erat fratribus illis. i. electis prioris populi, sed nec dū assimilationis perfectio uel finis. ¶ Ventū est ad aliā Aegyptū, cuius illa terra Aegypti fuit exemplū. Quæ est ille Aegyptus, nisi infernus? Illic detinebat captiuus frat̄ eius. i. sanctoꝝ populus, quos omnes statim transduxit per mare rubrū, per sanguinis & aquæ decurrētis ex latere suo sacramentū, & inimicos eoꝝ. i. peccata eoꝝ operuit mare illud, & usq̄ nunc operit inimicos nostros, qui eodē sacramento baptizati sumus. Nōne ergo p̄ omnia fratribus assimilatus est, ut debuit, ut eos assimilar et sibi? qui ad fratres suos per multas tentationes usq̄ ad infernū descendit, ut eos faceret coheredes & cōparticipes sui. Eorum omniū quæ pertulit principiū fuit illud, quod in Aegyptū fugit, & iccirco cōpetenter Euangelista meminit illius testimoniū, & retulit ad eum, ut adimpletetur (inquit ens) quod dictū est à domino per prophetā dicentē: Ex Aegypto uocauit filiū meū. ¶ Ad summū, quoniā non illic, ubi narrauit dixisse angelū: Surge & accipe puerū & mat̄e eius, & uade in terrā Israël, q̄d & fecit Ioseph, sed ubi narrauit: quia consurgens accepit puerū & matrem eius nocte, & secessit in Aegyptū, illic assumpsit hoc testimoniū prophetici, ex Aegypto uocauit filiū meū: Quid si ipsam Iudæā propter p̄secutiones Aegyptias, siue ipsam Hierusalē appellari uoluit Aegyptū? Scriptū est enim in Apocalypsi: Et corpora eoꝝ ponent in platea ciuitatis magnæ, quæ uocatur spiritualiter Sodoma & Aegyptus, ubi & dñs eoꝝ crucifixus est. Et ad ipsam Hierusalē loquitur dñs per prophetā: Et nūc quid tibi uis in uia Aegypti, ut bibas aquā turbidā? Plura sunt exempla huiusmodi, quā ut præfenti loco posset sint cuncta conscribi, per quæ cōprobari queat, quod illa terrena Hierusalē, & Sodoma & Aegyptus, & populus Iudaicus iure & Aegyptus & Chanaanus siue Cethæus magis q̄ Israël fuerit appellatus. ¶ Quare autē loco præfenti Iudæā siue Hierusalē illā magis Aegyptum q̄ Sodomā siue Chanaan placeat appellari? Videlicet propter similitudinē præfentis peccati, quia turbatus est Herodes & omnis Hierosolyma cum illo, quoniā auerant in Bethleem natū esse regē Iudæoꝝ. L. Et mittens occidit omnes pueros qui erant in ea, & in omnibus finibus eius. ¶ Nonne hoc simile est illi, quod præcepit obstetricibus Aegypti dicens, quando obstetricabitis Hebræas, & partus tempus aduenit, si masculus fuerit, interficite illū: si foemina, reseruate. itēmq̄ populo suo, quicquid masculini sexus natū fuerit, in flumen projicite: quicquid foemine, reseruate. Nimirū & hic in Herode, & illic in Pharaōe unus erat diabolus, in utroq̄ un⁹ idēq̄; bac habebat malignitatis spiritus: illic iccirco necari uolens oēs masculos, ut non esset semen, unde secundū promissionem, q̄ ad Abrahā dicta fuerat, Christus nasceret: hic autē iccirco pueros oēs occidere properas in Bethleē, & in omnibus finibus eius, ut dum oēs occiderent, non euaderet ille qui solus timebat. Igitur non absurdū, imō rationabile est & uerū, si dicas, tunc ex Aegypto uocatuū esse filiū istū, q̄ fugit Ioseph puerū deferens ad illā, quā scripturæ authoritas spiritualiter & Sodomā uocat & Aegyptū, & iccirco Euangelistā recte non tunc, q̄ reuersus est in terrā Israël, sed tūc q̄ secessit in Aegyptū dixisse adimpletū hoc prophetici, ex Aegypto uocauit filiū meū, ut sit sensus: De manu Herodis eripui eum, & de manu omniū qui quærebāt animā eius, q̄ uerē Aegyptij fuerūt. ¶ Difficile & nimis longū est, ea quæ apud prophetā Osee præcedūt, & ea quæ sequunt̄ hoc dictū, & ex Aegypto uocauit filiū meū, discutere & tractare: ut manifeste cōstet q̄d pertineāt ad tēpus & rē, pro qua sumptū est ad testimoniū ueritatis euāgelicæ. Proinde his omisissis, uidendū est & illud q̄d deinde subiūgit. L. Tūc (inquit) adimpletū est, quod dictū est p̄ Hieremiā prophetā dicentē: Vox in rama audita est, ploratus & ululatus multus, Rachel plorans filios suos, & noluit consolari, quia non sunt. ¶ Hoc taliter apud Hieremiā scriptū est: Hæc dicit dñs: Vox in excelso audita est lamentationis, fletus & ululatus, Rachel ploratis filios suos, & nolētis cōsolari, quia non sunt. Paucisq̄ interpositis quæ pertinet ad consolationē lamentantis siue plorantis, causam illā satis euidenter dicit, propter quā pueros iuxta ueritatē euāgelij funestus Herodes occidit. Quia creabit dñs nouū super terram, foemina circundabit uirū, id est, non de foris semen admittet, sed

Matth. 4
Lucæ 17

Aegyptus, spiritualiter infernus.

Iudæa et Hierusalē, spiritualiter Aegyptus & Sodoma.

Apoc. 11

Hiere. 2

Herodes similis Pharaoni.

Matth. 2

Exo. 1

Hiere. 31

ritus de spiritu sancto concipiet, & pariet filiū. ¶ Nunquid uero propter istū quē scemina
circumdedit uirū, propter istū qui de uirgine natus est regē Iudæorū, soli infantes illi in Be-
thleem & in omnibus sinibus eius occisi sunt? Imò innumera in orbe terrarū milia martyrū,
sed illi primitiæ fuerunt, quos omnes Rachel, id est mater ecclesia, nunc usq; deflet, & non
uult consolari quia non sunt, donec resurgant & immortaliter cum illo uiuant qui est, quē
admodum dicit: Ego sum qui sum. Quare aut talis mater, scilicet, ecclesia, præsentī loco no-
minari debuit Rachel? Videlicet quia mater illius, qui primus à tēpore promissionis perse-
cutionē propter iustitiā passus est, in seruū quippe uenundatus est Ioseph, humiliauerunt
in cōpedibus pedes eius, ferrū pertransiuit animā eius: mater, in quā, illius dicta est Rachel.
¶ Itaq; & mater ecclesia siue omnis anima, quęcunq; Christiano persecutionē propter iusti-
tiam patienti cōpatitur, recte apud prophetā istum dicitur Rachel: & omnis ille, quicunq;
psecutionē propter iustitiā patitur, recte nihilominus apud aliū prophetā, uidelicet Amos,
dicitur Ioseph: Sicut Dauid (inquit) putauerunt se habere uasa cantici, bibentes in phialis
uini, & optimo unguento delibuti, & nihil patiebantur super contritione Ioseph. Non di-
xit nihil patiebantur super contritione fratris, sed positus est pro fratre Ioseph, ut quilibet
frater siue matris ecclesię filius, proprio significaretur eius nomine, cuius ex fratribus fama
preclara est, uel in malis quę pendit, uel in bonis quę rependit. Et hoc miro decore dixit,
uidelicet quia (ut supra dictū est) primus iste à tēpore promissionis contritionē, i. persecutio-
nē propter iustitiā passus est, ita ut ferrū animā eius pertransiret. ¶ Porro ista mater qualiter
plorat & cōsolari nolit, melius sentiri potest per experimentū, q̄ per solū lectionis auditū.
Quid enim? Nonne ploratus eiusmodi dulcior est omni consolatione præsentis seculi? Di-
cuntq; ille quisquis est, qui ploratu hunc, q̄ sit dulcis, expertus est? Fuerūt mihi lachrymę
meę panes die ac nocte, dum dicitur mihi cotidie, ubi est deus tuus. ¶ Sed dicit aliquis, Si bo-
num est matri huic filios suos plorare, si optimū est consolari nolle siue consolationē renue-
re, quomodo ploranti dominus ibidē apud eundē prophetā uerba consolationis ingerit, &
eam a ploratu compescit? Vbi enim dixit: uox in excelso audita est lamentationis, fletus, &
luctus Rachel plorantis filios suos, & nolentis consolari super eis, quia non sunt: continuo
sequitur: Hęc dicit dominus: Quiescat uox tua à ploratu, & oculi tui à lachrymis, quia est
merces operi tuo, ait dñs, & reuertentur à terra inimici tui, & est spes nouissimis tuis, ait dñs,
& reuertentur filij tui ad terminos suos. Quomodo & dñs eam consolatur, & ipsa consola-
ri non uult? Si bonus (uti iam dictū est) illius est ploratus, quomodo dicitur ei: quiescat uox
tua à ploratu? ¶ Ad hęc inquā: Non unus idemq; est ploratus ille cuius uox in excelso au-
dita est: & ille cuius uocē deus audire non uult dicens, quiescat uox tua à ploratu. Ploratus
namq; alius est, ueniēs ex spū dei, & alius ueniēs ex spū huius seculi. Huius Apost. Quę eim
secundū deū tristitia est, pœnitentiā in salutē stabilē operat: seculi aut tristitia, mortē operat.
¶ Non multis opus est, nā qualē ploratu interdicit dñs dicēs: quiescat uox tua à ploratu, &
oculi tui à lachrymis, ipse in eodē Apostolo determinat cū dicit: Nolumus uos ignorare de
dormientibus, ut non contristemini sicut & cæteri qui spem non habent. Deniq; & qd hic
subiungit consolando, quia est spes nouissimis tuis, & reuertentur filij ad terminos suos, idē
est quod ibidē subiungit in Apostolo: Si enim credimus qd Iesus mortuus est & resurrexit,
ita & deus eos qui dormierūt per Iesum adducet cū eo, & cætera usq; ad id, itaq; cōsolamini
in uerbis istis. Ploratu aliū, ploratu siue luctū tristitię quę est secundū deū, non solū
non interdicit, uerū etiā beatificat idē dñs: Beati (inquiēs) qui lugēt, quoniā ipsi cōsolabunt.
Igit & laudabiliter plorat, & laudabiliter consolationē renuit Rachel: & cur ita faciat, cau-
sam rationabiliter habet, uidelicet, quia non sunt, i. quia nondū ad immutabilitatem filij eius
peruenerunt: de qua uidelicet immutabilitate in psalmo dictū est: Hierusalē, quę ædificatur
ut ciuitas, cuius participatio eius in idipsum. Quāuis in cælo sint animæ sanctorū, nondū est
illis idipsum, quia uidelicet adhuc in puluere dormiūt corpora ipsorū, adhuc in hoc seculo pe-
grinat pars ipsorū, adhuc nascituri sunt q̄ p̄tineāt ad numērū ipsorū. Quādo (sicut in prophe-
ta dñs dicit) filij quos plorat Rachel, reuertent ad terminos suos, i. quando deus (sicut ipse in
Apostolo loquitur) eos qui dormierūt p̄ Iesum, adducet cum eo: tūc erit idipsum, tūc cōso-
latur mater sup filijs quia sunt, quia tunc uidebūt, sicuti est, eū, qui dicit, ego sum qui sum.

Rachel plo-
ras, mater ec-
clesia.
Exo. 3
Psal. 104
Ois psequuti-
onem patiens
propter iusti-
tiam, Ioseph dici-
tur.
Amos 6
Ploratus bō-
nus & dulcis.
Psal. 41
Quæstio.
Hiere. 31
Responso.
2. Cor. 7
Duplex plora-
tus.
1. Thef. 4
Math. 5
Psal. 121.
Hiere. 31
1. Thef. 4
1. Iohan. 3
Exo. 3

Defuncto

Defuncto autem Herode, ecce angelus domini apparuit in somnis Ioseph, & cætera usq; ad id: I. & ammonitus in somnis, secessit in partes Galilee. Et veniens, habitauit in ciuitate que vocatur Nazareth: vt adimpleret quod dictum est p prophetas, Quonia Nazareus vocabitur. ¶ Cum cætera satis per se clareant, illud solū quæsti-

Quæstio.

one indiget, cur cum dixisset, & habitauit in ciuitate quæ uocatur Nazareth, causam hanc subiūxit: ut adimpleretur quod dictum est p prophetas, Quonia Nazareus uocabitur. Quid enim? Nisi habitasset uel nutritus fuisset in ciuitate, quæ uocatur Nazareth, non esset Nazareus, id est, deo consecratus? ¶ Ad hæc in quā. Esset quidē, esset planē Nazareus, hoc est consecratus, siue Nazareus, i. sanctus, sed non ita uocaretur. Oportebat autē illū ita uocari,

Responsio.

quonia ita per prophetas spiritus sanctus prænuñtiauit, quod sanctus imō & sanctus sancto-

Esa. 1

rum ipse sit, Exempli gratia: Væ (inquit Esaias) genti peccatrici, populo graui iniquitate, se mini nequā, filijs sceleratis. Dereliquerunt dominū, blasphemauerunt sanctū Israel, abalies

Esa. 63

nati sunt retrorsum. Itē: Ipsi autē ad iracundiā prouocauerūt & affligerūt spiritū sanctū eius,

Dan. 9

Et ad Danielē angelus loquitur: Vt consummet præuaricatio, & sine accipiat peccatū, & deleatur iniquitas, & adducat iustitia sempiterna, & impleat uisio & prophetia, & ungat sanctus sanctoꝝ.

Christus Nazareus.

¶ Ipsū quoq; uerbū Hebraicū Nazareus, quod hic Euangelista posuit, de prophetis siue prophetijs referuatū accipimus: Benedictiones patris tui confortatę sunt, ait

Gen. 49

propheta & patriarcha Iacob benedictionibus patrū eius, donec ueniret desiderū collum æternorū: quod sine dubio Christus est desiderū angelorū & sanctoꝝ omnium, in eum prospice

1. Pet. 1

re desiderantiū, cuius typū gesserat ille Ioseph in eo, quod in seruū uenū datus & post carceris angustias, dñs siue princeps terrę Aegypti factus est. Statimq; subiungit: Fiant in ca-

Gen. 41

pite Ioseph, & in uertice Nazaræi inter fratres suos. Possumus & hoc dicere, qd iuxta Hebraicam ueritatē in Esaiā scriptū sit: Exiet uirga de radice Iesse, & Nazareus de radice eius

Gen. 49

ascendet. Moyses quoq; cum legē Nazaræi scribit, dicens inter cætera: Tunc radet Nazareus ante ostiū tabernaculi fœderis cæsariē cōsecrationis suę, & subinde: Post hæc potest

Esa. 11

bibere Nazareus uinū, & cætera, quo nisi in Christū tendit? Alioquin nisi cuncta quæ ibi dicuntur referri debeant secundū spiritū uiuificantē, ad spiritualia sacramenta huius uerē cō-

Nume. 6

secrati & uerē sancti, quæ utilitas in litera huiusmodi? Oportebat, in quā ut iam dictū est, illum ita uocari, quonia ita spiritus sanctus per prophetas prænuñtiauit. Et quare hoc prænu-

Esa. 53

triauit? Videlicet, quia necessariū est ad aternā salutē omni credenti, scire & confiteri, quod

1. Pet. 2

solus iste sanctus sit, quod peccatū non fecerit, nec inuentus sit dolus in ore eius, & ita sanctus, ita sine peccato, ut etiā tollat & tollere possit peccata mundi. ¶ Igitur ut materia dare-

Titulus Christi in cruce.

Iohan. 19

tur tanti nominis, ut quod erat, hoc diceretur, scilicet, Nazareus siue Nazarenus, id est, consecratus siue sanctus, digne factum est, quod ammonitus in somnis Ioseph secessit in partes

Galilee, & habitauit in ciuitate quæ uocatur Nazareth. ¶ Hinc nanq; occasione accepta, imō agente spiritu dei qui etiā malis bene nouit uti, Pilatus famosum & præclarū illū titulū,

Hebraice, Græce, & Latine, super crucē eius scripsit, Iesus Nazarenus rex Iudæorū. Huius tituli non parua spiritui sancto cura uel prouidentia fuit, ne corrumperetur à pontificibus

Iudæorū, dicentibus ad Pilatū. Noli scribere rex Iudæorū, sed quia ipse dixit, rex sum Iudæorū.

¶ Quis enim nisi spiritus dei, maligni illius animū stare fecit, ut responderet eis, quod scripsi scripsi? Ibi nanq; seruus malus propheticis quorundā psalmorū bene seruiuit titulis,

scilicet, lv. lvi. lvij. lvij. & lix. qui uidelicet tituli ferē omnino huiusmodi sunt. In finem, ne corumpas, ipsi Dauid, in tituli inscriptione. ¶ Nomen Nazarenū in illo titulo & si ceteri

Euangelistæ præterierūt: At Iohannes aquilino peruidēs oculo, quod multū pertinere ad nomē crucifixi, ut uerē saluatoris, qd est Iesus, & ut uerē regis, qd ei pro crimine ascribebat:

ita & uerē sancti, qd est Nazarenus, non præteruit, totūq; nobis p scripsit titulū, Iesus Nazarenus rex Iudæorū. ¶ Ad summū memoriter illud tenendū, qd Euangelista, cū dixisset, habi-

Nazareus uocabitur.

tauit in ciuitate Nazareth, nō ita causam apposuit ut diceret, ut adimpleret qd dictū est per prophetas, qm Nazareus erit, sed qm Nazareus uocabit. Sigdē nō inde sanctus erat uel est, qd ha-

bitauit in Nazareth, imō qd de spū scō cōceptus est: sed hoc effecit inhabitatio ciuitatis illius, qd cōpetēter secundū sanctimoniam suā uocat Nazareus siue Nazarenus, & sic eū uocat ois lin-

gua, Hebræorū, Græcorū atq; Latinorū: nec solūmodo hominū, uerū etiā angelorū, malorū pariter

pariter & bonorum, hominum piorum pariter & impiorum. Et quod magis mireris, magis angelis, siue maligni spiritus, per eius presentiam torti, primi hoc nomine illum uocasse leguntur. Quid nobis & tibi Iesu Nazarenæ? Venisti ante tempus perdere nos. Porro angelis boni gratulantes in resurrectione eius, nomen istud solenniter predicauerunt, Noli te expauescere. Iesum quaeritis Nazarenum crucifixum, Surrexit, non est hic. Homines preherunt eum, confessione sua prouexerunt, uimq; uocabuli eiusdem protinus experti sunt. Interrogati namq; ab eo, quem quaeritis, responderunt ei semel & iterum, Iesum Nazarenum, & eo dicente, ego sum, abierunt retrorsum, & ceciderunt in terram. ¶ Hoc ordine processit iste gloriosus, & honore dignus filius hominis, usq; ad annum ætatis tridelicet ordinem non recogitantes, imò recogitare aut requirere nolentes Pharisei, & iccirco uoluntarie errantes, quippe quos excæcauerat malitia ipsorum, dixerunt quodam loco ad Nicodemum, qui nocte uenit ad eum. Nunquid et tu Galilæus es? Scrutare scripturas, & uide quia propheta à Galilæa non surgit. Dixerat enim ille. Nunquid lex nostra iudicat hominem, nisi audierit ab ipso prius & cognouerit quid faciat? De turba quoq; cum propter sermones eius alij dicerent, Hic est uere propheta, alij Christus, quidam dicebant, Nunquid à Galilæa Christus uenit? Nonne scriptura dicit, quia ex semine Dauid, & de Bethlehem castello, ubi erat Dauid, uenit Christus? Quasi uero fieri non possit, ut aliquando factum non sit, ut inde alio loco natus quispiam in alio nutriatur. ¶ Imò & si in Galilæa, ubi fuerat conceptus, fuisset etiam natus, nihilominus ueraciter de Bethleem castello uenisset Christus, quoniam Bethleemitis de domo & familia Dauid, erat mater eius. Alioquin mentitur scriptura, Ephraëum, id est, Bethleemitem fuisse dicens Helchanan patrem Samuelis, qui fuit dux populi in reuersione Babylonia captiuitate. Quicq; ob hoc dictus est per septuaginta annos captiuitatis. Hæc aduersus improbitatem illoꝝ, qui quasi ædificantes lapidem hunc reprobauerunt: unde & de peccato suo inexcusabiles sunt, quia si uoluerunt cito scire potuissent, quod nos iuniores scimus & prædicamus: quia quamuis in Nazareth nutritus fuerit, nihilominus de Bethleem castello uenit, ubi erat Dauid, nec quomodocumq; uenit, sed ibi natus fuit. ¶ Prophetis libenter immoramur testimonijs, quoniam illa sunt quæ maxime operantur ad clarificationem filij hominis, cuius gloriã & honorem prædicare præsens opus intendit. Quod non nesciens ipse, cū dixisset, adhuc multa habeo uobis dicere, sed non potestis portare modo, continuo subiunxit. Cum autem uenerit ille spiritus ueritatis, docebit uos omnem ueritatem. Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, & annuntiabit uobis. Omnia quæcumq; habet pater, mea sunt. Propterea dixit, quia de meo accipiet, & annuntiabit uobis. ¶ Ex illis erat iste Matthæus, quondam publicanus, et iccirco nondum poterat portare cuncta illa, quæ de scripturis habebat eis dicere quia erant homines sine literis et idiotæ. Factum est quod promissit, uenit spiritus ueritatis post resurrectionem et ascensionem eius, et docuit eos omnem ueritatem, sicut apparet tantum ex illis quæ iam hic posuit prophetis quinque testimonijs, q̄ ex alijs quibus et iste et cæteri in Euangelistis ualde conuenienter utuntur, in causis locisq; oportunis. Hoc erat quod dixit, quia de meo accipiet et annuntiabit uobis: quia uidelicet suum est omne scripturarum sacramentum, sua sunt, huius filij hominis sunt, et in ipsum tendunt omnia quæ habet pater subauditur in thesauris legis et prophetarum et psalmoz. ¶ Quotiens aliquid eorum recte intelligimus (quod utiq; fit per spiritum ueritatis) totiens fit quod promissit, quia de meo accipiet, & annuntiabit uobis: atq; ita clarificatur ipse in cordibus nostris, dū per testimonia scripturarum, quæ non possunt solui, cognoscitur id esse quod est, uerus scilicet filius dei, uerus quoq; filius hominis. Quomodo autem potuisset decenter uel congrue fieri, ut solus ipse, cū esset inter homines, paruus & humilis, solus inquam uel primus, testimonium sibi ferret ipsentæ magnitudinis? ¶ Si prodiret in turbas, si ueniret in cœtum Phariseoz & Scribarum, quibus, ut erat magni superbiæ supercilium, sic nihilominus magnum erat inuidia tormentum, & diceret eis, ecce ego, quem scripsit Moyses in lege & propheta, ecce

Marci. l.

Marci, ult.

Iohan. 38.
Processus ætatis Christi.
Psalm. 44.

Iohan. 7.

I. Regum. l.

Iohan. 38.

Matthæus ex theolonio uocatus est.

Confessio seoretorum.

- Matth. ij. *ta, ecce ego Messias, creditis in deū & in me credite, quomodo consequenter diceret nobis, & dicitis a me, quia mitis sum & humilis corde. Profecit sic illū procedere non decebat, qui est ipsa sapientia, sed nec filiorū sapientia quēq̄ decet, ut ipse primus grām prae-dicet, qualiscunq; sibi fuerit collata, decebat ipsum, cuius hęc sententia est, Et beatus est qui nō fuerit scandalizatus in me, dare operā, ut omnis auferretur occasio scādali, illis dūtaxat, qui nō libenter uellent scandalizari, ut maxime uolebant scribæ & pharisæi. Iccirco factū est, & reueras fieri oportebat, id quod hactenus enarratis Euangelista continuo subiūgit.*
- CAP. III. *In diebus autē illis uenit Iohannes Bapt. predicās in deserto Iudee, & dices. Poenitentia agite, appropinquabit enim regnū cœlorū: hic enim qui dictus est p̄ prophetā Esaiam dicentē. Vox clamantis in deserto, parate uia domini, rectas facite semitas eius. Ipse autē Iohannes habebat uesimentū de pilis cameloz, & zona pellicea circa lumbos eius. Esca autē eius erat locuste & mel syluestre. Tunc exibat ad eū Hierosolyma & omnis Iudea, & omnis regio circa Iordanē, & baptizabantur in Iordane ab eo, confitentes peccata sua. Ille ergo Iohānes homo magnus, pro ipsa magnitudine sui, multū debet humilitati filij hoīs, quippe qui propter indignitā eiuldē, pauperis & egeni propter nos facti, propter nos testimonio magno indigentis, tā magnus & talis uenit, qui testimoniu phibens dignus esset audiri, imō nō posset con-temni. ¶ Qualis em̄ uel q̄ magnus est propheta hic, de cuius magnitudine prophetauerūt alij prophetae magni & sancti, teste ipso q̄ ipsos prophetas misit. Hic est em̄ (ait) de q̄ scri- ptū est. Ecce mitto angelū meū ante faciē tuā, qui p̄parabit uia tuā ante te. Nā scriptū est in Malachia propheta: qd̄ ipse magnificē cōfirmans, taliter de eodē pronūciabit. Amē dico uobis, nō surrexit inter natos mulierū maior Iohanne Bapt. ¶ Et ipse Iohannes nō ni- mis ultroneus, imō nimis dīscussus, & nimis improbe pulsatus ab inquireribus, ego (inq̄) uox clamantis in deserto, dirigite uiam dñi, sicut dixit Esaias propheta, cuius & hic Euan- gelista p̄senti loco meminit, & Euāgelistæ cæteri. Quando uenit iste angelus, ita uox clamantis, tā magnificē uenit, ut conceptus utero sene sturis & sterili, Gabriele archange- lo p̄nunciante, spiritu suo repletur ad huc ex utero matris suæ, tantis natiuitatē eius co- mitantibus signis, ut timerent omnes uicini, & super omnia montana Iudee diuulgaretur hęc, & ponerēt omnes qui audierāt i corde suo dicentes, Quid putas puer iste erit? Et em̄ manus dñi erat cū illo. ¶ Sed fortassis hęc documēta magnitudinis eius nos quidē scimus, quia legimus: illi autē, qui tunc erant p̄sentes, quando à deserto uenit, nesciebant, aut ob- liti fuerant à longe p̄terita, quia tricesimus annus erat. Ad hoc sciendū, quia propter hoc ignotus, quia cū hominibus nō fuerat cōuersatio eius. Inde erat qd̄ Helyas esse putabatur & (qd̄ eo maius est) existimabat pplus, & cogitabant omnes in cordibus suis de illo, ne for- te ipse esset Christus. ¶ Horū omniū, quæ magnitudinē eius indicant, hic Euāgelista pri- mū hoc posuit. Hic est em̄, qui dictus est per Esaiā prophetā dicentē. Vox clamantis in des- erto, &c. Magnū hoc est p̄coniū Iohannis, quia est uox, nō dicitur uocalis siue uocē habens, sed uox, sicut ipse cōfessus est, dicens, Ego uox clamantis in deserto. Et uox utiq; alicuius uox est. Cuius ergo Iohannes est uox? Vtiq; clamantis, Et quis est clamās, nisi ille, cuius omnis uita, omne tēpus, quo hic in carne deguit, clamor siue inclamatio fuit? Hinc em̄ aplūs dicit. Qui in diebus carnis suę preces supplicationesq; ad eū, qui possit illū à mor- te saluū facere, cum clamore ualido & lachrymis offerens, exauditus est pro sua reuentia. Huius ita clamantis Iohannes prima uox fuit. Humilitas quippe uocem non habebat, sed in ciuitate Nazareth secū habitabat, & annus ætatis eius iam tricesimus incipiebat. ¶ Hoc est quod dicere molitur, quia sicut uerbū cuiusq; nostrū clara uel sonora uoce indiget, ut melius audiatur, ita uerbū dei caro factū est, testificante Iohanne, indiguit, ut hoies minus in eo scandalizaretur: qd̄ & factū est. Non solū em̄ apud simplices, uerū etiā apud inuiden- tes, & uoluntariū scandalum patientes, autoritas Iohannis causam eius p̄sepe defendit, ut illic. Cū dicerēt ei, in qua potestate hęc facis? Respondēs dixit eis. Interrogabo uos & ego unū sermonē: quē si dixeritis mihi, & ego uobis dicā, in qua potestate hęc facio. Bap- tismū Iohānis unde erat? ē cœlo an ex hoibus? At illi cogitabāt iter se dicētes. Si dixerim de cœlo*
- Malach. 3. *in Malachia propheta: qd̄ ipse magnificē cōfirmans, taliter de eodē pronūciabit. Amē*
- Matth. ij. *dico uobis, nō surrexit inter natos mulierū maior Iohanne Bapt.*
- Lucę 3. *mis ultroneus, imō nimis dīscussus, & nimis improbe pulsatus ab inquireribus, ego (inq̄)*
- Esaię 40. *uox clamantis in deserto, dirigite uiam dñi, sicut dixit Esaias propheta, cuius & hic Euan- gelista p̄senti loco meminit, & Euāgelistæ cæteri.*
- Lucę. 1. *Quando uenit iste angelus, ita uox clamantis, tā magnificē uenit, ut conceptus utero sene sturis & sterili, Gabriele archange- lo p̄nunciante, spiritu suo repletur ad huc ex utero matris suæ, tantis natiuitatē eius co- mitantibus signis, ut timerent omnes uicini, & super omnia montana Iudee diuulgaretur hęc, & ponerēt omnes qui audierāt i corde suo dicentes, Quid putas puer iste erit? Et em̄ manus dñi erat cū illo. ¶ Sed fortassis hęc documēta magnitudinis eius nos quidē scimus, quia legimus: illi autē, qui tunc erant p̄sentes, quando à deserto uenit, nesciebant, aut ob- liti fuerant à longe p̄terita, quia tricesimus annus erat. Ad hoc sciendū, quia propter hoc ignotus, quia cū hominibus nō fuerat cōuersatio eius. Inde erat qd̄ Helyas esse putabatur & (qd̄ eo maius est) existimabat pplus, & cogitabant omnes in cordibus suis de illo, ne for- te ipse esset Christus. ¶ Horū omniū, quæ magnitudinē eius indicant, hic Euāgelista pri- mū hoc posuit. Hic est em̄, qui dictus est per Esaiā prophetā dicentē. Vox clamantis in des- erto, &c. Magnū hoc est p̄coniū Iohannis, quia est uox, nō dicitur uocalis siue uocē habens, sed uox, sicut ipse cōfessus est, dicens, Ego uox clamantis in deserto. Et uox utiq; alicuius uox est. Cuius ergo Iohannes est uox? Vtiq; clamantis, Et quis est clamās, nisi ille, cuius omnis uita, omne tēpus, quo hic in carne deguit, clamor siue inclamatio fuit? Hinc em̄ aplūs dicit. Qui in diebus carnis suę preces supplicationesq; ad eū, qui possit illū à mor- te saluū facere, cum clamore ualido & lachrymis offerens, exauditus est pro sua reuentia. Huius ita clamantis Iohannes prima uox fuit. Humilitas quippe uocem non habebat, sed in ciuitate Nazareth secū habitabat, & annus ætatis eius iam tricesimus incipiebat. ¶ Hoc est quod dicere molitur, quia sicut uerbū cuiusq; nostrū clara uel sonora uoce indiget, ut melius audiatur, ita uerbū dei caro factū est, testificante Iohanne, indiguit, ut hoies minus in eo scandalizaretur: qd̄ & factū est. Non solū em̄ apud simplices, uerū etiā apud inuiden- tes, & uoluntariū scandalum patientes, autoritas Iohannis causam eius p̄sepe defendit, ut illic. Cū dicerēt ei, in qua potestate hęc facis? Respondēs dixit eis. Interrogabo uos & ego unū sermonē: quē si dixeritis mihi, & ego uobis dicā, in qua potestate hęc facio. Bap- tismū Iohānis unde erat? ē cœlo an ex hoibus? At illi cogitabāt iter se dicētes. Si dixerim de cœlo*
- Iohānes uox clamantis in deserto.
- Iohan. 1.
- Hebrę. 5.
- Chrīs indigu- it uoce Iohā- nis.
- Math. 27.

de celo, dicit nobis. Quare ergo non credidistis illi? Si autem dixerimus, ex hominibus, time-
 mus turbam. Omnes enim habebant Iohannem, sicut prophetam. Et respondentes Iesu, dixerunt.
 Nescimus. Ait illis & ipse, Nec ego dico uobis, in qua potestate hæc facio. ¶ Nec uero il-
 la tantum tempora siue illius temporis aut gentis homines attendere quis debet, sed omnes gentes, si-
 ue nationes usque ad finem seculi, quia quocumque & quod die prædicatur Christi aduentus, ad-
 est hic idem testis Iohannes, & testificans digito suo confirmat, quia Christus alius non fu-
 it, nec est, nec erit, nisi is qui putabatur filius Ioseph. Hoc ualuit magnitudo siue autoritas
 illius amici & testis, ut reciperent tunc filium saltem pauci, saltem duodecim, incipientes ab
 illa uoce qua dixit. Ecce agnus dei, qui tollit peccata mundi. Et si non plures illum recepisse-
 sent, receperunt autem etiam alij nonnulli: sufficere poterant huic sancto Israeliti ad propagan-
 dam gentem spirituale tot spirituales filij, quot secundum carnem filios, primus Israel pa-
 ter eius habuit. ¶ Lucas Euangelista, pulcherrimi prudens autor eloquij hunc aduentum
 huius Iohannis taliter edicit. Anno quintodecimo imperij Tyberij Cæsaris, procurante
 Pontio Pilato Iudæa, Tetrarcha autem Galilææ Herode, Philippo autem fratre eius Tetrarcha
 Iudææ & Tracônitis regionis, & Lisania Abilinae Tetrarcha, sub principibus sacer-
 dotum Anna & Caipha, factum est uerbum domini super Iohannem Zachariæ filium in deserto.
 Et uenit omnem regionem Iordanis, &c. ¶ Quod pulchre narratio hæc illi propheticae Danielis
 uisioni concordat. Aspiciet in uisione noctis, & ecce bestia quarta terribilis atque mirabi-
 lis & fortis nimis, dentes ferreos habens magnos, comedens atque cominuens, & reliqua pe-
 dius suis coculcans. Et subinde, Aspiciet ergo in uisione noctis, & ecce in nubibus cœ-
 li quasi filius hominis ueniebat, & usque ad antiquum diem peruenit, & in conspectu eius ob-
 tulerunt eum, & dedit ei potestatem & honorem & regnum, & omnes populi tribus & ling-
 uæ seruiunt ei. Potestas eius potestas æterna quæ non auferetur, & regnum eius quod non cor-
 rumperetur. ¶ Quid enim erat uidere illam talem bestiam, non solum comedentem, sed etiam cominu-
 entem, nisi quod hic pulchre commemorat Romanum imperium, non solum, ut ceteras gentes, lu-
 daicam regnum suæ ditioni subdidisset, uerum etiam in tetrarchias cominuisset? Vt enim Iudaici re-
 gni cominuisset potentiam, propter nimiam gentis illius insolentiam, iccirco in tetrarchas illud
 regnum est, in quatuor principes dissipauit, uidelicet Pontium Pilatum, Herodem, Philippum, & Lisa-
 niam. Nec uero solummodo regnum, uerum etiam sacerdotum principatum, in duos, scilicet, An-
 nam & Caipham diuidendo cominuuit. Futurum autem erat, ut reliqua pedibus suis conculcaret,
 quod tunc fecit quando gentem & locum tulit, & eos, qui bello superauerunt, in captiuitatem
 dissipauit. ¶ Nunc igitur leuemus oculos nostros, oculos mentis, & prospectum fidei, quia
 quod illic propheta uidebat in uisu noctis uenientem in nubibus quasi filium hominis, dum co-
 medisset atque cominuisset illa bestia terribilis atque mirabilis & fortis nimis, hoc est quod
 hic narrat Euangelista, uenisse, & manifestum esse in Israel hunc uere filium hominis, &
 inueniendi fecisse à baptismo Iohannis, dum regnum Iudaicæ gentis sibi subdidisset, et in
 Tetrarchias (ut iam dictum est) cominuisset magna potentia Romani imperij. Incipiens enim
 ait Petrus apostolus post baptismum, quod prædicauit Iohannes, Iesum à Nazareth, quomodo
 deo unxit eum deus spiritu sancto et uirtute, et cetera usque, quia ipse est qui constitutus est à deo
 iudex uiuorum et mortuorum: huic omnes prophetæ testimonium perhibent, remissionem pecca-
 torum accipere per nomen eius omnes qui credunt in eum. Inuitum ergo faciendi ueniens à ba-
 ptismo Iohannis, qui latuerat eatenus, habitans cum parentibus Nazareth, et subditus illis,
 quousque processit? Usque ad antiquum diem peruenit, et in conspectu eius obtulerunt eum, et de-
 dit ei potestatem et honorem et regnum, et ipse est (ait Petrus, ut iam dictum est) qui constitutus est
 à deo iudex uiuorum et mortuorum: et sicut ait David, Gloria et honore coronauit eum, et consti-
 tuit eum super opera manuum suarum, omnia subiecit sub pedibus eius. Hoc est unde presenti or-
 dere loqui propositum est, ad gloriam et honorem filij hominis, cui sermo bonus est super datum
 optimum, quem et ipse exoptans dicit ad dilectam animam. Quæ habitas in hortis, amici auscul-
 tant, fac me audire uocem tuam. Factum est uerbum domini (ait iam dictus Euangelista Lucas) super
 Iohannem Zachariæ filium in deserto, et idem Iohannes apud alium Euangelistam, quid ad se dictum
 fuerit, uel ad quid uerbum domini super se factum fuerit, prædicat hoc modo. Et ego nesciebam
 sed ut manifestaretur in Israel, propter ea ueni ego in aqua baptizans, item. Et ego
 nesciebam

Testis Christi
necessarius Iohannes,

Iohan. 1.

Lucas & Dani-
niel concordat
de aduentu
Christi. Lucæ. 3

Daniel. 7.

Regnum Iudææ
a Romanis
cominuuit

Inuitum ueniens
di a bapt. Ioh.

Actuum Jo

Psalm. 8.

Cant. 2.
Lucæ. 3.

Iohan. 1.

nesciebam eum, Sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit. Super quē uideris spiritum descendentem & manentē in eo, hic est qui baptizat in spiritu sancto. Hoc ex prae-
 teritis, quae scriptura narrat euangelica, satis euidenter constat, quia Iohannes nesciebat eū
 uidelicet eo modo quo inuicem sciuntur uel sciri possunt facies hominum, qui uel pariter
 cōmanent, uel aliquando mutuos sibi aspectus praebuerunt: Iesus namq; adhuc infantulus
 necdū biennis, fugerat in Aegyptū, & Iohannes puer, nescimus quot annoꝝ, ueruntamē
 in teneris annis, secesserat in desertū. Ergo secundū faciem nesciebat eum, licet secundum
 spiritū scire potuerit, eū iam aduenisse, quo agente exultauit in gaudio clausus in utero ma-
 tris suae. Sed ut manifestaretur (ait) in Israel, propterea ueni ego in aqua baptizans, sub-
 auditur & praedicans, quod hic Matthaeus primus exprimens. **Venit (ait) Iohannes**
Baptista praedicans in deserto Iudaeae dicens. Poenitentiam agite, appropin-
quabit enim regnum caeloz. Haec eius praedicatio uiam parauit, ut manifestaretur in
 Israel iste filius hominis, & appareret in nubibus caeli, peruenturus (ut supra memoratum
 est) usq; ad antiquū diem, id est, eligeret sibi aplos, de quibus dictū est per prophetam. Qui
 sunt isti, qui ut nubes uolant testes illos habiturus, & uidentibus illis ascensurus in caelū, et
 cum illoz testimonio praedicandus per mundū uniuersum. ¶ Et notandū, quod primus
 iste praecursor dñi, nomine expresso praedicat regnū caeloz, sciendūq; solū & unicū reg-
 nū caeloz, regnū esse legitimū, rapinam autē fuisse omnia regna terrarū, praeter solam sedē
 Dauid, quae huius regni caelozū praeparatoria fuit. Regna terrarū illa dicimus, quae absq;
 deo fuerūt, & sine spe regni caelozū pertransierūt: quozū maxima erant capita leena & ur-
 sus, pardus, & illa sine nomine quarta bestia, quas uidelicet bestias Daniel uidit in uisione
 supra memorata, per quas intelligimus quatuor principalia regna: quozū primū, regnū Ba-
 byloniorū, populū dei captiuauit: secundū regnū Persarū & Macedozū, agente Aman su-
 perbillimo, populū eundē funditus delere uoluit. Tertū regnū Graecozū, mala in eodē po-
 pulo gessit illa, quae Machabaeozū narrant libri: Quartū, regnū Romanozū, & ipsum filiū
 hominis, tradentibus eū Pontio Pilato Iudaeis, & martyres eius, usq; ad tēpora Constā-
 tini crudeliter occidit. Quod illic post bestias illas datū fuisse dandū esse uidit Daniē regnū
 filio hominis, dictūq; est ad eū, suscipient autē regnū sancti dei altissimi, & obtinet uerū regnū
 usq; in seculū & seculū seculozū, hoc est regnū quod praedicans Iohannes, praenitit poe-
 nitentiā agite, & tunc demū causam subnequit, appropinquabit enim regnū caelozū. ¶ Hic
 iā nec illud praetereundū, quod hoc sit propheticā gratiā singularē praenitit, ubiq; le-
 geris uel audieris ad quēmpī factū esse uerbū dñi, & hinc prophetas sanctos esse uel dici,
 quia factū est ad eos uerbū dñi. Nouissimus omniū illorū iste est Iohannes, super quē scri-
 bit Euāgelista factū esse uerbū dñi, ut ueniret praedicans & baptizans, & sic manifestaretur in
 Israel filius hoīs. Prim⁹ autē oīm fuit pater Abrahā, de q̄ sic scriptū est, Factus ē sermo dñi
 ad Abrahā per uisionē dicens, Noli timere Abrahā, ego protector tuus sum, & subinde,
 statimq; sermo dñi factus est ad eū dicens, nō erit hic hāeres tuus, sed qui egredietur de ute-
 ro tuo, ipsum habebis hāredē, &c. quibus utiq; uerbis promittebatur aduentus eiusdē filij
 hominis. ¶ Igitur cū dicit hic. In diebus illis uenit Iohannes Bapt. subaudiendū est, in testi-
 moniū. Sic em̄ alius Euāgelista sublimer enūciauit, praemittens, fuit homo missus à deo,
 cui nomen erat Iohannes, statimq; subiungēs, hic uenit in testimoniū, ut testimoniū perhi-
 beret de lumine, ut oēs crederēt per illū. Nec uerū solūmodo ex deserto in omnē regionē
 Iordanis, uerū & ex matris utero in lucē uitae praesentis in testimoniū uenit. Iccirco senib; iu-
 stis datus est, iccirco sterili utero conceptus, iccirco adhuc ex utero matris suae spiritu san-
 cto repletus est, iccirco cū gaudio multozū & admiratione plurimozū natus est, iccirco du-
 ce spū sancto in desertū à seculo fugit, & uitā angelicā duxit, omnēq; ordinē uitae irrepre-
 hensibilē gessit, uicū atq; uestitu uenerabilis & omni sanctitate mirabilis, ut esset idoneus
 testis, & omnibus his modis in testimoniū uenit. Sacerdos erat, & patri sacerdoti succeder-
 re iure debebat, sed uetera sacerdotij ueteris insignia respuens, legēq; caeremoniarū in die-
 bus suis esse finiendā optime sciens, solā praelegit praedicare & in semetipso dedicare poeni-
 tentiā, quae sacerdotalis officij pars optima est, Nouerat quippe, sicut beatus ille & iustus
 Symeon, nouerat (inquā) & responsum acceperat ab eodē spū sancto, qui hominē tale pul-
 chrum

CAP. III.

Esaie. 60
Actuū. I.Regna terrarū
rapina
fuerunt.

Danic. 7.

Ibidem.

Luc. 3.

Gen. 12.

Iohā. uenit in
testimonium.
Iohan. I.

Luc. 2.

clara gratia suae uehiculum parauerat, non uisus se mortē, nisi prius uideret Christū dñm
 & illum regni caeloz regem quarendū sibi esse, non per ostensionē suae promissionē au-
 licae purpure, sed per praedicationē austerā poenitentia. Nā ut manifestaretur (ait) in Is-
 rael, propterea ueni ego in aqua baptizans, & pdicans baptismū poenitentia. ¶ Dicit alius
 quis, Non poterat alio modo fieri, ut manifestaretur in Israhel, nisi pdicando poenitentia.
 Ad haec inquā, Poterat quidē, sed omnium modoz, quibus hoc fieri poterat, iste modus es-
 rat optimus, & pro re magis congruus, magisq; necessarius. Quid em? Nonne ad hoc ue-
 nerat, filius hominis, nōne ad hoc natus erat agnus dei, ut poenitentia susciperet pro pecca-
 tis totius generis humani, & ut poenitentia incipiens à ieiunio quadraginta diez, perseue-
 raret agendo illā in laboribus plurimis, usq; ad mortē, mortē aut crucis? Nonne illa morte
 à dño factū est istud, & est mirabile in oculis nostris, qđ cū lapis ille reprobatus esset, cū fo-
 ras ciuitate proiectus ille filius hoīs in cruce penderet, iāq; spiritū emisisset, patefactū est la-
 tus eius militis lancea, & cōtinuo exiuit sanguis & aqua? Hoc fuit, hoc est baptisma ipsius
 de quo dixit ipse iam dudū baptisate Iohānis baptizatus. Ego habeo baptismū baptiza-
 ti, & quomō coartor usq; dū perficiatur. Illo baptisate nos baptizandi eramus, & baptis-
 mati sumus. Hinc apłus. Quicūq; em (ait) baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius bap-
 tizati sumus. Modus ergo manifestationis hic erat optimus & ualde cōgruus, ut gloria
 humilitas pcederet, humilitatē gloria sequeretur, atq; illic pmonstraretur, quali cū fru-
 ctu suscepta poenitentia foret cōsumaturus. Humilitas quippe fuit, qđ uenit dñs ad bap-
 tisma serui, & inter peccatores poenitentia suscipientes, qui peccatū nō fecerat, baptismū
 pnie suscepit. Quae uel qualis humilitatē gloria cōtinuo secuta est? *Ecce* (inquit) aperti
 sunt ei caeli, & uidit spiritum dei descendētem sicut columbam, & uenientem super
 se. Et ecce vox de caelo dicens. *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene cō-*
placuit. Hoc & miraculū gloriosum, & maioris fuit gloriae signū. Similiter nāq; humi-
 litatē mortis, quae (ut iam dictū est) poenitentia propter nos suscepta cōsummatio fuit, se-
 cutura erat gloria resurrectionis, qua effulgente nimis aperti sunt ei caeli, & ipse in caelū
 ascendit, & gratia spūs sancti nō iam super eū, sed super credentes in eum & baptizatos in
 nomine eius descendit. Alias autē & uere super eū descendit, quoniam ipse est caput, & ipsi
 sunt corpus eius, super quos spūs sanctus descendit, nec ob aliud super eos descendit, nisi
 quia Christus ipse est in eis: quemadmodū apłus dicit, habitare Christū per fidē in cordi-
 bus nostris. ¶ Vnde autē huic Iohanni, ut tā cito cognosceret eū, diceretq; uenienti ad se il-
 lud memorabile ex humili corde, ego à te debeo baptizari, & tu uenis ad me, Dixit em se-
 cundū Iohannē, ut supra memoratū est: dixit (inquā) semel & iterū, & ego nesciebā eum.
 Vnde ergo tā cito cognouit eū? Ad haec breuiter respondendū, quia p uim prophetici spi-
 ritus cognouit eū, utiq; uolentē cognosci, quia iam tempus aderat cognoscendi eū. De illa
 uim prophetici spūs, loquitur apłus. Si omnes prophetent, intret autē quis infidelis uel idio-
 ta, cōuincit ab oib; , diiudicat ab oib; , etiā occulta cordis ei; manifesta fiūt, & ita cadēs in fa-
 cie adorabit deū, pnūciās qđ uere deus in uobis sit. Hoc in laudē ppheticā grāe dicit, qđ illi
 occulta cordis alterius manifesta sint. Erat autē Iohānes ppheta, iāq; ex utero mātis suae grām
 ppheticā acceperat, spū pphetico repletus fuerat. Sed ut et hoc inferā, qđ aliud uerbū dñi
 factū fuerat, ut Lucas memit, sup Iohānē Zachariae filiū in deserto, nisi ipm, qđ caro factū
 fuerat ex Mariae uirginis utero? Ergo ne uerbū, quod factū fuerat super eū ut ueniret, &
 assumptū hominē suae carnē, quā assumpserat, manifestaret ille in Israhel, nō ostenderet
 illi cito quē quarebat, & propter quē, ut manifestaretur, obediens uerbo, aduenerat? Igi-
 tur cū ista sit uis prophetici spūs (ut iam dictū est) manifesta facere occulta cordis, etiā no-
 lentis, quantō magis manifesta fieri debuerunt Iohanni occulta cordis dñi Iesu, p̄sertim
 uolentis, ut nō ex facie mentem, sed (qđ mirabilius est) ex mente cognosceret eius faciē?
 Et ille quidē quisquis est, cuius occulta cordis ita manifesta fiunt, cadens in facie (ait apłus)
 adorabit deū, pronūcians qđ uere deus in uobis sit, dñs autē Iesus, cuius nō est adorare, sed ad-
 orari, quo debuit modo, grām illam, grām propheticā honorauit, cui manifesta facta fu-
 erant occulta cordis sui, quatinus Iohannes dicere posset, ego à te debeo baptizari, siue illd
 secundum Iohannem, *Ecce agnus dei qui tollit peccata mundi, Et quomodo grām illam*

Iohan. I.
 Chrs suscepit
 poenitentia p
 peccatis nr̄is
 Psalm. 117
 Iohan. 10.
 Lucae. 1a
 Roma. 6.
 Prouer. 15
 Ephe. 3.
 Vis propheti
 ca in Iohanne
 Baptista.
 I. Cor. 14.
 Ibidem.
 Matth. 3.
 Iohan. 10.
 honorat

honorauit: Videlicet pronuntiando q̄ uere deus, uere spiritus sanctus, uere spiritus propheticus, & plus q̄ propheticus esset in mente Iohannis. Dixit em̄ ubi oportuñ fuit. Sed quid existis in desertu uidere, prophetam? Etiã dico uobis, & plus q̄ prophetam. Hic est enim, de quo scriptum est, Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam, qui preparabit uiam tuam ante te. Amen dico uobis, inter natos mulierum non surrexit maior Iohanne Baptista. Et cætera, usq; & si uultis recipere, ipse est Helyas qui uenturus est, qui habet aures audiendi, audiat. ¶ Vbi uero factum est eidem Iohanni quod dixit, ego à te debeo baptizari? Oportet nanq; uerum & statera rationis esse ponderatum, q̄ tali in tempore talem ob causam, tali tantoq; filio hominis dixit propheta ueritatis, homo tanti meriti, angelus tam magni præconiij. Vbi ergo factum est eis? Vbi baptizatus est ab illo, qui ad baptismu eius ueniebat, filio hominis? Illic nimirum, ubi peccata mundi tulit idem agnus dei, quem digito demonstrauit. Vbi hoc? profecto ubi agnus ipse immolatus est, & nostros sanguine suo postes sacrauit, & Pharaonem cū suis Aegyptijs ita flagellauit, ut uinceret, qui uictus non fuerat decem præceptoru legalium plagis magnis, Pharaonem non carneu, sed spiritualem, scilicet diabolum principem tenebrarū, Vbi traduxit illum palam, confideter attingens cruci, & mare magnu, mare rubru, scilicet sanguinem & aquam de latere suo lancea percussus emisit. Ibi factum est Iohanni quod sperabat & sciebat dicere, Ego à te debeo baptizari, nec soli Iohanni, uerū etiam sanctis & electis omnibus, qui expectabant eū ab origine mundi. ¶ Et quidem scire poterat, q̄ ex utero matris suæ sanctus esset, quippe q̄ spiritu sancto adhuc ex utero matris suæ repletus est, sed quia iuxta erat illi dñs, sicut scriptum est, iuxta est dñs his qui tribulato sunt corde, & humilis spiritu saluabitur, quia iniqua iuxta illi erat dñs, & de prope sciebat in contritione cordis & in humilitate spūs, q̄ dominus solus sine peccato & solus esset de uirgine natus: ipse aut, quamuis magno munere sacratu, tamen de cōmixtione maris & scemine fuisset procreatus, sanctitate illam quasi nescire uoluit, nec sibi sufficere indicauit, nisi pro eo funderetur sanguis illius agni, quē uidebat, cui loquebatur, agni solius sancti, solius immaculati. ¶ Et reuera, nisi mare illud inimicos nostros operuisset, nisi sanguis ille fusus fuisset, & aqua illa inundasset, sanguis redemptiois & aqua emundationis, neq; huic, neq; illi, cui ante hunc dictu est, priusq; te formarem in utero, nouite, & ante q̄ exires de uentre sanctificauit te, neq; alicui sanctior: sanctitas ulla sufficisset, quicunq; dicti sunt sancti, ut Aaron, de quo Psalmista dicit, Et irritauerunt Moysen in castris, Aaron sanctu dñi. Sunt em̄ plures modi, quibus quilibet sanctu dici cōsueuit, ne cū sanctu audieris, statim perfectu & ab omni putes esse peccato liberu. Scriptu quippe est in lege Moysi, quia omne masculinu adaperiens uulua, sanctu dñi uocabitur. Sanctificauit aut dñs omne primogenitu, quod aperit uulua in filijs Israhel, tam de hominibus q̄ de iumentis, mea em̄ sunt omnia. Et in lege Nazaraei scriptu est, Sanctus em̄ erit, crescente carnis capitis eius. Omnes dies separationis suæ, sanctus erit dñs. ¶ Et Iohannes quidē istis quoq; modis sanctus fuit, utpote primogenitus, ante quē sterilis mater nullu genuit, idēq; Nazaraeus, uti angelus locus est, uinu & siceram nō bibit. Sed nunquid omnis eiusmodi sanctus, qui inde sanctus est q̄ primogenitus, immunis à peccato existimabitur? Aut nunquid Nazaraeus, quonia sicerā & uinu non bibit, & nouacula super caput eius non ascendit, siue Samson, siue alius quis eiusmodi, Ideo cōsummata sanctitatis erit? Veruntamen secundu illum sanctitatis modu, quē infusio sancti spūs operatur, Iohanne sanctior inter natos mulierū, nemo quidē surrexit, sed nihilominus sancti sanctior Iesu Christi baptismate, id est, sanguinis effusione, uel eius morte in diguit, & iccirco ueraci humilitate dixit, ego à te debeo baptizari. ¶ Nunc uide hunc sanctu, hunc primogenitu, hunc Nazaraeu, quaru deat sic esse uestitu, ut Euāgelista refert, dicens, Ipse aut Iohannes habebat uestimentu de pilis cameloz, & laudari à dño, dicente, Quid existis in deserto uidere hominē mollibus uestitu? ubi subauditur non, & sequitur, Ecce qui mollibus uestitur, in domibus regu sunt. Vere talis habitus decebat eū, uestimentu de pilis cameloz & zona pellicea circa lumbos eius, sicut & Helyam, de quo itidē scriptu est, uir pilosus, & zona pellicea accinctus renibus. Tales em̄ utriusq; fuerunt mores, & zelus auiterus, talisq; uita, quæ nō indulgebat sibi, ut esset remissior, fluentibusq; delicijs luxuriaretur. Hoc de isto confestim scri-

Math. ij.

Esaie. 40

Vbi baptizatus est Iohannes a Christo in cruce.

Exodi. 12.

Coloss. 2

Psalm. 55

Nulli sua sanctitas sufficit ad regnu caelorum.

Hierem. i. Psalm. 50.

Lucæ. 2.

Exodi. 13

Deute. 15.

Nume. 6.

Iohannes primogenitus & Nazaraeus

Lucæ. j.

Math. ij.

Iohannis & Helyæ uestitus. 4. Regum. i.

sicut scriptur a p̄sens testatur, quia nō molliter peccatoribus blandiebatur. Dixit em̄, Vi-
 dens multos Pharisæorū & Sadducæorū uenientes ad baptismū suū. L. Progenies viperarū, quis ostendit vobis fugere a ventura ira? Facite ergo fructum dignum pœ-
 nitentię, & ne velitis dicere intra vos, patrem habemus Abraham. Bico enim
 vobis, quoniam potens est deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahę. Jam
 enim securis ad radicem arboris posita est. Omnis ergo arbor que non facit fru-
 ctum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Ecce uere hominē non mollibus uesti-
 tū, quippe cuius sermo pilis camelorū, quibus uestitus erat, multo est asperior, unde & non
 potuit esse in domibus regū, imō in domo regis Herodis, & reginę Herodiadis, decollatus
 est, propter sermones eius modi, sermones ueritatis, quibus ipse non mollis, peccatorū mol-
 les auricularū & adulationes audias arguendo nimis offendit. Apud Lucam sensus quidē,
 & uerba ipsa pene sunt eadem, nisi quod hic manifesti⁹ designat, propter quos maxime sic
 inceperit, progenies siue genimina uiperarum, uidelicet propter Pharisæos & Sadducæos
 qui erant hæretici Iudæorum. Nam Pharisæi ex Hebræo in latinum interpretantur diu-
 si, eo quod traditionum & obseruationum, quas illi deuterose uocabant, iustitiam præfer-
 rebant, unde & diuisi uocabantur à populo, quasi per iustitiam. Sadducæi interpretantur iu-
 sti. Vendicabant em̄ sibi, qđ non erant. Corporis resurrectionē negabant, & animā cum
 corpore interire p̄dicabant. Hi quinq; tantū libros legis recipiebant, prophetarū uaticinia
 respiciētes. Igitur cū dicit Lucas, dicebat ergo ad turbas, qđ exhibant ut baptizaretur ab ipso,
 genimina uiperarū: hic autē p̄missio, L. tunc exibat ad eū Hierosolyma & omnis Iudæa
 omnis regio circa Iordanē, & baptizabant ab eo in Iordanē confitentibus pec-
 catis sua, tunc demum sic incipit, uidens autē multos pharisæorū & Sadducæorū ueni-
 entes ad baptismū suū, dixit eis, progenies viperarū, I. cōstat qđ pariter quidē totam,
 sed nō & qualiter totā gentē malicię seculientis arguit, qđ scilicet inuicē inuicē do, & inuicē
 mordēdo, Iudæi forent ab inuicē confusi nēdi, maxime autē Pharisæi & Sadducæi futuri es-
 sent auctores uel causa sibi met tanti mali & irę supuenturę, ut pro miraculo debeat esse ras-
 nos quicq; qui illā sciret uel posset effugere, Nec uero ita denotauit eos solus uel prim⁹. Si
 quidē prior Moyses inter cætera dixit, Fel draconū uinū eorū, & uenenū aspidū insanabilis
 est. Nāquid minus est dicere, fel draconū uinū eorū, & uenenū aspidū, qđ progenies siue genimina
 uiperarū? Et illos quidē pharisæos, qbus hæc & cætera dixit, putarem⁹ sic uenisse ad eū
 ut uellent percipere baptismū, qm̄ sic Euangelista dixit, uidens autē multos pharisæorū &
 Sadducæorū uenientes ad baptismū suū, sed repugnat illud, qđ alius Euangelista magis illos
 inuocat uenisse ad insidiandū. Miserunt (ait) Iudæi ab Hierosolymis sacerdotes & leuitas
 ad Iohannē, ut interrogarent eū, tu qs es. Cūq; interrogātibus tandē respondiisset, ego uox
 clamātis in deserto, dirigite uia dñi, sicut dixit Esaias propheta: post hęc illius responsionē
 statim subintulit, & qui missi fuerāt erāt ex pharisæis. Hoc dicto, deinde sequitur, & inter-
 rogauerūt eū, & dixerūt ei, Quid ergo baptizas, si tu nō es Chrs, neq; Helias, neq; prophe-
 ta? Per hoc melius intelligitur istud qđ ait Matthæus, uidēs multos pharisæorū et Saddu-
 cæorū uenientes ad baptismū suū, scilicet qđ uenerāt, nō ut ipsi baptizaretur, sed ut baptizā-
 tē calūniarentur, p̄sertim cū et alius Euangelista dicat, Et ois pp̄lus audiens, et publicani, iu-
 stificauerunt deū, baptizati baptismō Iohānis: pharisæi autē et legisperiti cōsiliū dei spreue-
 runt in semetipsis, nō baptizati ab eo. Quod erat illud uel quale dei cōsiliū, qđ pharisæi
 spreuerunt? Nimirū pœnitentiā agere, et dignos pœnitentię fructus facere. At illi scilicet
 erāt pharisæi considerabant in se tanquā iusti et aspernabantur cæteros, sicut attestatur lo-
 cus opportunus ueritas euangeliij, Vnde apud Lucam diligenter animaduertendū, quia inter-
 rogabant turbę dicentes, quid ergo faciemus? interrogabant publicani, uenientes ut bap-
 tizzarentur, et dicebant, magister, quid faciemus? interrogabant et milites dicentes, quid fa-
 ciemus et nos? Turbę interrogabant, publicani interrogabant, milites quoq; interroga-
 bant dicentes, quid faciemus, pharisæi uero nusq; interrogasse legūtur, et dixisse, qđ facie-
 mus. Claret igitur qđ uel quale cōsiliū dei, quomō cōsiliū dei spreuerint pharisæi, non bap-
 tizati baptismō Iohānis, quia uidelicet erant superbi, cōfidētes in se tanq; iusti, suā iustitiā
 putare uolentes, et iustitię dei non subiecti, unde et magno supcilio magistrum pietatis,
 c 4 filiumq;

Hæretici Iudæorū.

Lucæ. 9

Progenies uiperarum

Deute. 32.

Pharisæi non baptizabant a Iohā, Bapt. Iohan. 4.

Lucæ. 7

Pharisæi iusti apud seipos, cōsiliū dei spreuerunt, Lucæ. 3.

Roma. 10.

filiumq; patris misericordiaz Iesum Christu redarguisse leguntur, dicendo discipulis eius
 quare manducat magister uester cu publicanis & peccatoribus. ¶ Porro quem tu erudie
 ris domine & de lege tua docueris eu, ille desyderat, ut sciat pœnitentiam agere, desyderat
 ut possit dignos pœnitentiaz fructus facere. Ille scit, ille confitetur, quod iustitia nulla sit, q
 omnis ex operibus iustitia uana sit, nisi testimoniũ habeat ex fide huius filij hominis Iesu
 Christi, cuius sanguis cu aqua fluens de latere eius, ut superius dictũ est, nisi iustos omnes
 emundasset, immundæ & sordidæ essent omnes iustitiæ, iuxta illam ueridicam confessio
 nẽ, iusti & iustificandi propheta Esaiæ. Et facti sumus ut immundi omnes nos, & quasi
 pannus menstruate uniuersæ iustitiæ nostræ. ¶ At illi falso iusti, & uere peccatores, ne ista
 cognoscerent iustitiam, scutu sui cordis habebant patrem suæ carnis Abraham, quasi ca
 ro Abraham, quoniam de illa profluxerant, sufficere posset eis ad iustitiam. Proinde cu di
 xisset, Facite ergo fructũ dignum pœnitentiaz, subiunxit, atq; ait. Et ne uelitis dicere uos,
 patrem habemus Abraham. Dico em uobis, qm̄ potens est deus de lapidibus istis susci
 tare filios Abrahæ. Iam em securis ad radices arborũ posita est. Omnis ergo arbor quę nõ
 facit fructum bonũ, excidetur, & in ignem mittetur. Hæc eo dicente, oportune reminiscit
 ur sermonis illius propheticũ ex ore Hieremiæ. Maledictus uir, qui confidit in homine
 & ponit carnem brachiũ suum, ut a domino recedat cor eius. Erit em quasi miricæ in dese
 to, & non uidebit cum uenerit bonũ, sed habitabit in siccitate in deserto, in terra saluginis,
 & inhabitabili. Benedictus uir qui confidit in dño, & erit dñs fiducia eius, & erit tanquam
 lignũ, quod transplantatur super aquas, quod ad humore mittit radices suas, & non time
 rit cu uenerit aestus. Et erit folium eius uiride, & in tempore siccitatis nõ erit sollicitum, nec
 aliquando desinet facere fructũ. ¶ Quid (quæso) aliud est, & hoc aduersus dominum, nisi
 trem habemus Abraham, siue pater noster Abraham est, & illud, nos ex fornicatione nõ su
 mus nati, itemq; semen Abraham sumus, & nos autẽ Moysi discipuli sumus, Nonne hoc
 est confidere in homine, & ponere carnem brachium suũ: fiducia Moysi, & carnis Abra
 hæ, spernere consilium dei, & gloriari contra filiũ dei, qui sola & unica est gloria Abrahæ
 siue Moysi, qua remota inglorius est Moyses. Abrahamq; non nisi puluis & cinis. ¶ Ne
 ergo uelitis (ait) ita dicere intra uos, Maledictus em quisquis ille est, qui in carne contra cõ
 silium dei gloriatur, ut non faciat dignos pœnitentiaz fructus. Maledictus est ille sicut
 Chanaan, de quo dixit pater ipse hanc sententiam maledictionis, seruus seruorum erit
 fratribus suis. Etenim ille talis eidem Chanaan similis est, Chananeus & non Iudæus est,
 Hæc enim dicit dominus ad Hierusalem apud Ezechielem. Radix tua & generatio tua,
 de terra Chanaan. Pater tuus Amorrhæus, & mater tua Cæthæa. Ille (inquã) non quasi oli
 ua est fructifera in domo domini, sed quasi miricæ in deserto, in terra saluginis & inhabi
 tabili, quę uidelicet arbor ex amaritudine nominata est, gustus em eius nimis amarus est, et
 hæc in solitudine et saxosa humo nascitur. Iam (inquit) securis ad radicem eiusmodi arborũ
 posita est, ut quæ fructum bonum non facit, excidatur, et in ignem mittatur, siue illa
 oliua, siue mirica sit. Etenim etiam si de radice bonæ oliuæ creuerit, siue oleaster aut mirica
 sit, exciderunt propter sterilitatem, propter incredulitatem. Inde apostolus. Si em (inquit)
 deus naturalibus ramis non pepercit, ne forte nec tibi parcat. Vide ergo bonitatem et seueri
 tatem dei, in eos quidẽ qui ceciderunt seueritatem, in te autẽ bonitatem, si pmanseris in bonitate.
 Alioquin et tu excideris. ¶ Hoc de inuisibili excisione dixit, qua proicitur incredulus a re
 gno dei, securi excisus iudicij diuini. Verũtamẽ et alia excisio illoꝝ, propter q̄s uel qbus di
 cebat, et ne uelitis dicere intra uos, patre habemus Abraham, &c. uidelicet illa, qua corpora
 liter quoq; excidendi erant et extirpandi de terra sua, securi uisibili, scilicet manu Romana.
 Hic Psalmista pdixerat. Quasi in sylua lignoꝝ securib; excidest ianuus eius in idipm, in se
 curi et ascia deiecerunt eam, incenderunt igni sanctuarium tuum, &c. ¶ Quid porro est
 quod ait, Dico enim uobis quoniam potens est deus de lapidibus istis suscitare filios Abra
 hæ: Quos uel quales uidebat siue digito demonstrabat lapides: Non em solummõ dixit
 de lapidib;

Matth. 9.
 Psalm. 93.

Esaiæ. 64.
 Vana glorias
 tio de carne
 Abrahæ.

Hierem. 17

Iudæi cõfide
 bant in hoie.

Iohan. 8. 2.

Cũ istis agen
 da est pnia

Gene. 9.

Ezech. 16

Roma. 7.

Duplex excis
 io Iudæoꝝ

Psalm. 73

Lapides,
 Gentiles.

DE
 de la
 digi
 de le
 de q
 legu
 min
 lord
 quod
 aluo
 stior
 tante
 fillor
 duod
 bant a
 ritate
 nob's
 funda
 sempe
 Quan
 respon
 transir
 Nihil
 in mor
 erat C
 ueraci
 fuit pr
 eplos,
 ora fac
 mada &
 laio se
 patre h
 os Ab
 siue reg
 cio sola
 de carn
 des isti
 hos Ab
 pntia si
 nam nõ
 ius, sed
 tate in
 qd ad hu
 cu hæc
 curio d
 na quo
 quẽ pec
 humilit
 pntio
 cotinuu
 cro. J
 filij or
 extenda

de lapidibus, sed signanter ait, de lapidibus istis, quo uidelicet pronomine solemus uti, cum digito demonstramus uel demonstrare possumus ipsas res, de quibus nobis sermo est. Et quod de lentus uerus est, per lapides recte intelligi homines gentiles, lapidea simulachra colentes, de quibus & nos fuimus uel sumus in filios Abraham suscitati per fidem Iesu Christi, sed non leguntur tunc adfuisse uel uenisse ad Iohannem in Iordanem, eiusmodi lapides, eiusmodi homines. Quos ergo uidebat, uel demonstrabat in Iordane lapides? Putas ne illos, quos de Iordane tulit, & quos in medio Iordanis alueo Iosue domino iubente posuit? Elige (inquit dominus) alueo, ubi steterunt sacerdotum pedes, duodecim durissimos lapides, quos ponetis in loco castrorum, ubi fixeritis hac nocte tentoria. Fecerunt autem filii Israel sicut eis preceperat Iosue, portantes de medio Iordanis alueo duodecim lapides, ut ei dominus imperarat, iuxta numerum filiorum Israel, usque ad locum in quo castrametati sunt, ubique posuerunt eos. Alios quoque duodecim lapides posuit Iosue in medio Iordanis alueo, ubi steterat sacerdos. Alios quoque habent archam foederis, & sunt ibi usque in presentem diem, de hoc & de ceteris constat autoritate apostoli, quia omnia in figura contingebant illis. Quod cum ita sit, nonne spiritualiter nobis lapides illi, prophetae sunt & apostoli, lapides uiui, lapides magni, quod fides nostra uelut fundamentum portant, necessariumque nobis factis & dictis operum domini memoriam semper suscitant? Nam de illis lapidibus, cur sic a domino preceptum & sic est factum? Quando (inquit) interrogauerint uos filii uestri cras dicentes, quid sibi uolunt isti lapides, respondetis eis, defecerunt aquae Iordanis ante archam foederis domini dei nostri, cum transiret eum. Idcirco positi sunt lapides isti in monumentum filiorum Israel usque in aeternum. Nihil uerius, quam lapides istos, scilicet prophetas & apostolos, qui significabatur per lapides illos in monumentum nobis usque in aeternum esse positos. Si ueraciter dixit apostolus Christi, petra autem erat Christus, cum de petra inanimata, de qua populus biberat, fuisset locutus, quomodo non ueraciter dicat percursor Christi, lapides isti, quos Iosue domino iubente pro monumento posuit, prophetae sunt & apostoli: quorum alios, uidelicet prophetas olim posuit, alios, scilicet apostolos, sine dubio continuo positurus est? Et prophetae quidem, quia profundiora uel obscuriora sacramenta continent, quasi in medio Iordanis alueo sub aquis latent: apostoli uero, quia uisibilia & aperta facie saluatoris opera testantur, quasi in galgala positi, quod interpretatur reuelatio, semper sub diuo conspectibus omnium patent. ¶ Igitur ne ceperitis (ait) dicere intra uos patrem habemus Abraham, dico enim uobis, quia potens est deus de lapidibus istis suscitare filios Abraham, id est, ne argumntemini uos poenitentiae uel poenitentiae fructibus non indigere, siue regnum caelorum uobis haereditarium esse, quam secundum carnem estis filii Abraham, quia profecto sola caro Abraham ad consequendum regnum caelorum non magis ualet quam isti lapides, imo etiam de carne Abraham multi sunt filii diaboli: per uerbum illorum, quorum in figura positi sunt lapides isti, multi nascentur, qui uere sunt filii Abraham, uere filii dei. Nam fides est, quae sola facit filios Abraham, caro autem sola non prodest quicquam, & talium quisque uirorum benedictus est, iuxta prophetam supra memoratum, quia confidit non in homine, sed in domino, in quo confisus est & Abraham non deus, sed homo, quia non ponit carnem Abraham brachium suum, ut a domino recedat cor eius, sed dominus est fiducia eius, & idcirco non erit quasi mirica in deserto, neque habitabit in siccitate in terra saluaginis & inhabitabili, sed erit quasi lignum, quod transplantatur super aquas, & quod ad humorem mittit radices suas, ut dignos poenitentiae fructus facere non desinat. ¶ Interea cum haec & his similia, quae ceteri euangelistae non tacent, loqueretur turbis, hic amantissimum praedicatum dominus, non ignorabat, prophetica habens scientiam, quod non esset illi temporis uel officio destinatus, quo praedicandum erat cum ceteris gentibus, quod ex utero uirginis supra naturam hominis natus esset ipse, qui praecurrebat, mediator dei & hominum, homo Iesus Christus. Hoc ut erat uere instructus spiritu humilitatis, confiteretur humiliter, suaeque reputat indignitati, dum praemittebat, Ego quidem uos baptizo in aqua in poenitentiam, qui autem post me uenturus est, fortior me est: subiungit continuo, cuius non sum dignus calciametra portare, ipse uos baptizabit in spiritu sancto. ¶ Per calciametra quippe, cum sint ex coriis mortuorum animalium, significat humanitas eiusdem filii hominis Iesu Christi, in qua erat mortalis & passibilis. Unde est illud. In Idumaeam uenturam calciametra mea, id est, notum faciam gentibus incarnationis meae sacramentum.

Lapides isti, prophetae & apostoli. Iosue. 4.

I. Cor. 10.

Iosue. 4.

I. Cor. 10.

Caro Abraham sine fide nihil prodest.

Hierem. 17.

Non eadem Iosue hanc & apostolorum praedicationem.

Psal. 107.

Hoc per

Hoc per aplos erat faciendū, ipse aut Iohānes non erat uicturus usq; ad illud tempus, quo apostoli taliter calciamenta dñi portauerunt, id est, publice prædicare cœperunt, natū esse de uirgine deū & hominē Iesum Christū, quia uerbū erat in principio deus cœperunt, natū esse de spū sancto est. Igitur cū dicit, qui aut post me uenturus est, fortior me est, cuius non sum dignus calciamenta portare, promptū est animaduertere, q̄ libēter huiusmodi officiū subiret, quanta cū dilectione gloriā istam filij dei, filij hominis, cū illis cœlis annūciare & enarrare pergeret. ¶ Et ipse quidē de seipso ita sentiendo, ita indignū semetipsum iudicando, regulā custodiebat ueræ humilitatis, quia nō considerabat quod ipse solus esset præcurator dñi, imō & angelus dñi, sicut de ipso in Malachia spiritus propheticus prædixit, sed illud considerabat, quod illi futuri essent cœli, qui (sicut iam dictū est) calciamenta portantes ad Iesum Christi, enarrerent eiusdē gloriā dei. Hæc est regula quā aplos breuiter perscribit ad Philippen, his uerbis. Nihil per contentionē, neq; per inanē gloriā, sed in humilitate superioribus sibi inuicē arbitrantes. Non quæ sua sunt singuli cōsiderantes, sed ea quæ aliorū. Ipse (inquā) ita iudicando, ita nō quæ suā, sed quæ aliorū erant, considerando, & superioribus sibi futuros aplos arbitrando, regulā custodiebat sanctæ & ueræ humilitatis, semetipsum deprimens, tanquā minor esset omnibus illis. Sed nunquid ita iudicabat dñs iudicātes?

Iohan. I.
Matth. I.

Psalm. 98.
Humilias lo
har. nis Bapt.

Malach. 3.

Philip. 2

Marth. 11

Marci. 16.

Fortitudo
Christi.

Esaia. 9.

Supbi, ut pa
lea a uento,
uaferentur.

Esaia. 17.

Esaia. 40.

Iob. 4.

Esaia. 17.

Nequaquā, sed, amen dico uobis (ait) nō surrexit inter natos mulierū maior Iohanne Baptista. Ergo & nullus omnium illa domini calciamenta portantium, illā domini de utero uirginis incarnationē suo tēpore publica prædicatione sequentibus signis prædicantium, maiore te est, d. Iohannes Bapt. ¶ Porro fortitudinem quā intendit dicendo, qui aut post me uenturus est, fortior me est, miro mō non quidem exprimit (quoniā exprimi nō potest & ineffabilis est) sed parumper significat, ita dicendo. **L**uius uentilabrum in manu sua, & permundabit arcam suam, & congregabit triticum suum in horreū, palcas autē comburet in inextinguibili. ¶ Quanta (quæso) est fortitudo ista, uentilabrū suū habere in manu sua? Non enī saltē ita dixit, cuius uentilabrū in manu dei. Simile illud est, qd in Esaia legimus, cuius imperiū super humerū eius, siue, & factus est principatus super humerū eius. Neq; iste dicit, cuius uentilabrū in manu dei, neq; ille dixit, imperiū eius siue principatus eius factus est super humerū dei, sed ut animaduertas ipsum in sua fortitudine sufficere esse sibi, & iste, cuius uentilabrū in manu sua, dicit, & ille principatū eius super humerū ipsius factū esse asserit, Neq; ita dicit iste, & permundabit arcam dñi, & congregabit in horreum triticū dñi siue dei, sed arcam suā permundabit, & triticū (inquit) suū cōgregabit. Ergo dominus est arca, & possessor est totius tritici, & deus fortissimus ipse est, cuius uentilabrū est & cui ad uentilandū ipsa manus sua sufficit, sicut humerus suus ad imperiū siue principatū tenendū satis est, satisq; ualet absq; impendijs alienis. Igitur deus est, deus (inquā) & dñs omnipotens ipse est, qui auxilio nullius indiget. ¶ Quid dicemus fortibus, quid dicemus superbis? Nimis quia palea ipsi sunt, humiles autē & qui timent dñm, ipsi sunt triticū, uerbū autē domini, uerbū incarnatū, uerbū plenarie manens, & inhabitans in pectore, & spirans de ore huius filij hominis, pro similitudine illis est, & erit uenti uehementis, qd tam facile, imō & multo facilius reprobos & superbos omnes exterminabit, q̄ uehemens aura siue uentus quālibet fortis paleā de arca cuiuspiā eliminare possit. Omnes eos (ait ipse dñs p̄ prophetā) auferet uentus, tollet aura, Quos eos, nisi oēs fortes fortitudie fallaci, de quibus & ita præmisit, cū clamaueris, liberent te cōgregati tui? Præmiserat etiā et ipsi estudisti libamē, obtulisti sacrificiū, Ergo oēs eos (subauditur male fortes) uisibiles seu inuisibiles, auferet (ait) uentus, tollet aura, et ita dicendo magnā diuinitatis fortitudinē, et magnā econtra omnis creaturæ in firmitatē esse designat. Multa sunt in scripturis dicta huiusmodi, secundū similitudinē suffiantis, exiccātū est fœnū, et cecidit flos, quia spūs dei sufflauit in eo et in Iob, uidi (ait) Eliphaz Themanites) eos qui operantur iniquitatē, et seminant dolores, et metunt eos, flante deo, perisse, et spiritu iræ eius esse cōsumptos, Et his similia, per quæ hoc intendit sanctus sacræ scripturæ spiritus, ut facilitatē diuinæ omnipotentia cognoscamus, quod multū facile sit ei, deicere cito, quicquid cōtra fortitudinē eius fortiter stare uidebatur. ¶ Ibidē quoq; apud Esaia, ubi præmiserat, qd iam dictū est, et omnes eos auferet uentus

retentus, tollet aura, postmodum subiunxit. Quia spiritus meus a facie mea egredietur, & flatus ego faciam. Frequens est lectio, sed experimentum in uita presentium ualde rarum, ut expeririatur quisquam, quem diuinitas ad experiendum admittere dignatur, tangendo peccatum siue labia eius, in momento, siue in ictu oculi, taliter afficiatur tactu sensibili, quem beatus papa Gregorius ibi uult intelligi, ubi ad Helyam loquens dominus, dicit. Et post spiritum commotum. Non in commotione dominus. Et post commotionem ignis, Non in igne dominus: Et post ignem sibilus auræ tenuis, & ibi dominus. Et quidem subtilitas diuinitatis, omnem, non solum corpus, uerum etiam animam sensum excedit: sed cum uult, non tantum animam, uerum etiam corpus tactu suo sensibiliter afficit. Qui uidelicet tactus, dum uult, suauis, & dum uult, ualde est terribilis, ita ut quisquis illum sensit, iam pene non sit illi opus uerbis edoceri, quod uere deus fortissimus spirituum sit, nec penitus ignorat, licet omnino effari non possit, qualis ille sit tremor, quo maiestatem domini tremere dicuntur etiam sancti angeli.

3. Reg. 19.

DE GLORIA ET HONORE FILII HOMINIS. LIBER III.

MNES SITIENTES (AIT SPIRITVS sanctus) uenite ad aquas, & qui non habetis argentum, proparate, emite & comedite. A qua presentis loco scripturae sunt, quibus spiritualium continentur mysteria gratiarum, sicut & illic. Bibe aquam de cisterna tua, & fluenta putei tui. Deriuentur fontes tui foras, & in plateis aquas tuas diuide. Aquae istae aquae domini sunt, & quicumque emerit eas, eius fuit nec domini esse desinunt. Quid rogo est, quod cum omnes sitientes inuitauerit ad huiusmodi aquas, illos maxime inuitat ad emendum, qui non habent argentum? Ait enim. Et qui non habetis argentum, proparate, emite. Certe in omni negotiatione terrena magis illi solent inuitari ad emendum, qui habent uel

Esaiæ. 55.

Proue. 10.

Emerere aquas sapientie absque argento quod est

habere uidentur argentum. Haec autem negotiatio tota caelestis, tota spiritualis est. Quid ergo est argentum non habere, nisi in philosophia seculari, siue prudentia eloquii non confidere? Talibus namque non habentibus eiusmodi argentum, ipsa humilis conscientia magnam est emptiois precium. Talis erat Moyses, cum diceret ad deum. Obsecro domine, non sum eloquens ab heri & nudius tertius, & ex quo locutus es ad seruum tuum, impeditioris & tardioris linguae sum. Et in parabolis sapiens loquitur. Stultissimus sum uirorum, & sapientia hominum non est mea. Non didici sapientiam, & non noui sanctorum scientiam. Quid igitur d' aemule subsannas? Quid obrectator me laceras? Fateor quia catygetas tuos non audiui, omnes sapientes & prudentes eloquii mystici, & oino nullas habeo diuitias argenti eiusmodi, & si quod percepi de seculis philosophis, non sunt mihi pro diuitiis, siue pro nummis argenteis. Sed nunquid ob hoc mihi ab aquis istis erat desperandum? Immo magis sperandum, quonia inter omnes scientes, illos qui non habent argentum audio maxime inuitari ad emendum. Subsanna quantum uis, licet scriptura mea non nisi insidiando legere uelis, & si libet etiam illud dic. Quomodo hic literas scit cum non didicerit? Si enim cum illo, in quem hoc dictum est, participes fuerimus obprobrii, erimus etiam gloriae & honoris. Proinde dissimilanda est praesens amaricatio uentris, ex commestione libri, quem qui deuorauit, erat in ore meo tanquam mel dulce, & cum deuorassent tum amaricatus est uenter meus, & itinere cepto peragendum est in opere dei, in intentione quam significauit titulus praescriptus operi, de gloria & honore filii hominis. Ego qui deum (aut Iohannes) baptizo in aqua, Iqua uel quale habet rationem baptizari siue baptizare in aqua? Consilium dei erat in aqua baptizari, sicut alius Euangelista significas, pharisei autem & legis periti consilium dei spreuerunt in semetipsis, non baptizati baptismo Iohannis. Quid ergo habet rationis tale consilium dei, quod nobis scire proficit? Sunt quidem incomprehensibilia iudicia

Exodi. 4.

Prouer. 30.

Contra aemulos & detractores.

Iohan. 7.

Apoca. 10.

Lucæ. 7.

Roma. 11.